

Marie Harbo

Riv ruskende russ?

En kvalitativ undersøkelse av felleskap innad i –
og forhold mellom – russegrupper

Masteroppgave i Sosiologi, Lektorutdanning i samfunnsfag

Veileder: Mariann Villa

Juni 2023

Marie Harbo

Riv ruskende russ?

En kvalitativ undersøkelse av felleskap innad i – og forhold mellom – russegrupper

Masteroppgave i Sosiologi, Lektorutdanning i samfunnsfag
Veileder: Mariann Villa
Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

De siste årene har andelen ungdommer som organiserer seg i russegrupper i forbindelse med russefeiringen økt betraktelig. I denne kvalitative undersøkelsen utforsker jeg hvordan vi kan forstå fellesskap innad i – og forhold mellom – ulike russegrupper. Ni dybdeintervjuer med ungdommer danner utgangspunktet for å finne svar på hvilke sosiale formål deltakelse i russegrupper tjener individet med, hvordan russeren opplever fellesskapet innad i sin egen gruppe, hvordan informantene ser sin egen russegruppe i relasjon til andre russegrupper, og hva som skal til for å kvalifisere til medlemskap i ulike grupper.

I analysen tydeliggjøres det hvordan planleggingen opp imot – og de mange festene i forkant av – selve russefeiringen, bidrar til å bygge en felles gruppeidentitet og forsørger medlemmene med et sosialt sikkerhetsnett. Dette analyseres gjennom Émile Durkheims (1912/2001) studier av det religiøse fellesskapet i australske totemstammer. Videre identifiserer jeg hvordan mange ungdommer til tross for mange måneder med fellesskapsbygging opplever samholdet i gruppen sin som noe oppskrytt. Gjennom Erving Goffmans (1959/1992) teori om selvpresentasjon analyseres det hvordan gruppene i jakten på sosial status spiller ut en fellesskapsopptreden i møte med omverdenen. I forlengelsen av dette har jeg utviklet begrepet *iscenesatt kollektiv effervesens*; et krysningsspunkt mellom Durkheims og Goffmans begrepsapparat, for å belyse hvordan den tilsynelatende sterke fellesskapsopplevelsen i russegruppene kan forstås som sosialt *forventet* og ikke nødvendigvis tilstedeværende. Gjennom Michèle Lamonts (1992, 2000) begrep om grensarbeid belyser jeg hvordan russegrupper plasserer seg selv og andre i et sosialt hierarki, gjennom å søke nærhet til eller å distansere seg fra andre grupper, og på denne måten styrker opplevelsen av en felles identitet i egen gruppe.

Oppgaven gir samlet sett et innblikk i hvordan russegruppene både bidrar til å skape opplevelser av tilhørighet og samhold gjennom årene på videregående, men også hvordan dette samholdet for mange kan kjennes kunstig, og bidrar til å forsterke en opplevelse av utenforskap for de som ikke ble en del av en gruppe.

Abstract

In recent years, the amount of young people who organize themselves in groups, in connection to the Norwegian graduation celebration of upper secondary school, has increased considerably. In this qualitative study, I investigate how we can understand community within – and relationship between – different groups. Nine in-depth interviews with youths form the foundation for finding answers to what social purposes participation in a group serves the individual, how the individuals experience their own community, how the informants see their own group in relation to other groups, and what it takes to member in various groups.

In the analysis, it is made clear how the planning – and the many parties in advance of the graduation celebration itself – help to build a common group identity and provide the members with a social safety net. This is analysed through Émile Durkheim's (1912/2001) studies of the religious community in Australian totem tribes. Furthermore, I identify how many young people, despite many months of creating fellowship, experience the unity in their group as somewhat overrated. Through Erving Goffman's (1959/1992) theory of self-presentation, it is analysed how the groups in the pursuit of social status play out a community performance. As an extension of this, I have developed the term "staged collective effervescence"; a point of intersection between Durkheim's and Goffman's conceptual apparatus, to illuminate how the apparently strong community experience in the groups can be understood as socially expected and not necessarily present. Through Michèle Lamont's (1992, 2000) concept of boundary-work, I illuminate how the groups place themselves and others in a social hierarchy, by seeking closeness or distance from other groups, and in that way strengthen the experience of a common identity in their own group.

Overall, the assignment gives an insight in how the groups contribute both to creating experiences of belonging and togetherness over the years at upper secondary school, but also how this togetherness can feel artificial for many and reinforce an experience of outsidersness for those who did not become part of a group.

Oppgavens profesjonsrelevans for lektoryrket

I læreplanenes overordnede del om verdier og prinsipper for grunnopplæringen heter det at «skolen skal utvikle et inkluderende felleskap som fremmer helse, trivsel og læring» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Som denne oppgaven skal vise er ikke russetiden et fenomen som bare påvirker elevene de siste månedene før sommerferien i tredjeklasse. Forberedelsene til den, og gruppeorganiseringen starter tidlig, og gjør seg gjeldene både på fritiden, men også i gangene, kantine og klasserommene på skolen. I arbeidet med å skape et inkluderende fellesskap, trenger læreren innsikt i hvilke utfordringer og muligheter russetiden bærer med seg når det gjelder sosial inkludering i årene på ungdomsskolen og videregående. For at skolen på best mulig måte skal kunne forstå, møte, støtte og ha dialog med elevene om russetiden, er det nødvendig med kunnskap om omfanget av russefeiringen – noe jeg håper at denne oppgaven kan bidra til.

Forord

I forbindelse med masterprosjektet vil jeg først og fremst si tusen takk til de ni flotte ungdommene jeg har fått lov til å intervju. Gjennom å fortelle om sine egne erfaringer og meninger, har de gitt meg et bredt innblikk i dagens russekultur. De har delt åpent om både gode og såre opplevelser fra livet på videregående. Det er nettopp disse samtalene som danner grunnlaget for hele masteroppgaven min, og det har vært svært spennende og givende for meg å snakke med hver og en av dem.

Jeg vil også rette en stor takk til Mariann Villa, som jeg har vært så heldig å nok en gang få ha som veileder. Tusen takk for enestående faglig engasjement, støtte og rådgivning gjennom hele masterprosjektet.

Takk til familien min og vennene mine som har heiet på meg og diskutert, undret seg over, og latt seg fascinere over fenomenet russegrupper sammen med meg. Spesielt takk til Ane og Sandra, og til «The Holy Studygroup» for å kunne dele både frustrasjoner og oppturer sammen i arbeidet med oppgavene.

Og til slutt; takk til Magnus som alltid gir uvurderlig støtte og oppmuntring, og som baker brød til lange skrive dager.

Marie Harbo

Trondheim, juni 2023

Innhold

1. Innledning.....	1
1.1 Problemstilling, leserveiledning og forskningsspørsmål	2
1.2 Russefeiringens historiske bakgrunn og utvikling	3
1.3 Tidligere forskning.....	4
1.3.1 Russetidens stedsbetingede ekskludering	5
1.3.2 Studier av russetid og festivaler som effervesensforsamlinger	5
1.3.3 Dobbeltmoral i russefeiringen.....	6
2. Teori	7
2.1 Émile Durkheim: Grunnleggende former for religiøst liv og kollektiv effervesens.....	7
2.2 Erving Goffman: Selvpresentasjon og statussymboler	9
2.3 Michèle Lamont: Grensearbeid.....	10
3. Metodiske betraktninger	13
3.1 Oppgavens datagrunnlag: Dybdeintervju	13
3.1.1 Utvalg og rekruttering	14
3.1.2 Intervjuguide	16
3.1.3 Intervjuene.....	17
3.2 Databehandlingen: SDI-modellen.....	18
3.2.1 Transkribering, koding og kodesortering	18
3.2.2 Vitenskapsteoretiske betraktninger	18
3.3 Kvalitetsvurdering.....	19
3.3.1 Pålitelighet.....	19
3.3.2 Gyldighet.....	20
3.3.3 Generaliserbarhet	21
3.4 Forskningsetiske betraktninger	22
4. Analyse og diskusjon	23
4.1 Fra treukers avgangsmarkering til treårig feiring av russegruppa	23
4.1.1 Forventninger til russefeiringen	23
4.1.2 Planleggingsfasen.....	24
4.1.3 Slippfesten – den store premieren	26
4.1.4 Dyrking av fellesskapet i russegruppa	27
4.1.5 Gruppeg(r)enser	31
4.2 Russegruppenes fellesskapsopplevelse.....	32

4.2.1 «Russegrupper er litt oppskrytt»	32
4.2.2 Dramaturgisk lojalitet.....	35
4.2.3 Iscenesatt kollektiv effervesens.....	37
4.3 Forhold og fordommer mellom ulike russegrupper	38
4.3.1 «De kule og populære»	38
4.3.2 Nærhet til de kuleste.....	40
4.3.3 Inflasjon i statussymboler	41
4.3.4 Moralsk distansering fra de kuleste.....	42
4.3.5 Distanseringsparadokset.....	43
4.4 Inklusjonskriterier for deltakelse i ulike russegrupper.....	44
5. Avsluttende diskusjon.....	47
5.1 Gruppedeltakelsens sosiale formål	47
5.2 Fellesskapsopplevelsen innad i russegruppene	48
5.3 To typer hierarkier.....	49
5.4 Hvem har skylda?	50
5.5 Videre forskning.....	51
Referanser.....	53
Vedlegg 1: Intervjuguide	57
Vedlegg 2: Informasjons- og samtykkeskriv	59

1 Innledning

Vinnerne av det sosiale spillet feirer akkurat slik de selv vil, mens de som står utenfor ikke kan velge (Bugdø-Aarseth, 2023).

Slik beskriver Henrikke Bugdø-Aarseth fra Ombud for barn og ungdom i Viken, dagens russefeiring. Et like sikkert vårtegn som at de rød- og blåkleddene ungdommene inntar landets gater, er de årlige debattene om russefeiringens legitimitet. Lenge har debattene sentrert seg rundt russens festvaner, og skyggesidene av dem: ufrivillig sex, hærverk, høylytte fester og trøtte og bakfulle elever de siste undervisningsukene på videregående, for å nevne noen.

De senere årene har derimot søkelyset stadig oftere blitt rettet mot problematikken knyttet til at ungdommene i økende grad organiserer seg i egne russegrupper, ofte med antallsbegrensninger, og ekskludering og utenforskap som påfølgende konsekvenser. Denne masteroppgaven interesserer seg for fellesskap innad i – og forhold mellom – ulike russegrupper. Mange mener at dagens russetid er «tatt ut av proporsjoner», og knapt gjenkjennbar i forhold til tidligere generasjoners feiring (Malmö, 2022). Fenomenet russegrupper er en trend som i stor grad har fått utvikle seg fritt av russen selv, uten særlig regulering fra hverken politikere, skole eller foreldre.

Fordi ungdommene er myndige i russetiden, råder det usikkerhet rundt hvem som egentlig har ansvar for feiringen, og kritikk om ansvarsfraskrivelse har blitt rettet mot mange parter. I et leserinnlegg for VG viser Bugdø-Aarseth (2023) hvordan kommersielle aktører anklages for å legge til rette for at gruppedannelsene skjer stadig tidligere. Skolen og Utdanningsdepartementet kritiseres for å ikke ta på alvor det faktum at mange mener at russetidens praksiser bryter med opplæringslovens paragraf 9A, om at enhver elev har rett til et trygt og godt psykososialt skolemiljø (Opplæringslova, 1998, § 9A-4). Videre kritiserer Bugdø-Aarseth kunnskapsminister Tonje Brenna for å ha sittet stille i båten, før forslaget om en intensjonserklæring med russen ble utarbeidet. Forslaget høster derimot mye misnøye for å inneholde vage intensjoner som i realiteten ikke løser noen problemer (Bugdø-Aarseth, 2023).

Ordsiftet de siste par årene kjennetegnes også av at russen selv i større grad deltar i de offentlige diskusjonene. Mange har sett seg lei på å bli omtalt som et samfunnsproblem, og er kritisk til det fiendebildet de mener media maler av russen (Vellan, 2022). Andre har stått frem med historier om at man gruer seg til russetiden fordi man ikke har noen å være sammen med, og om auditioner og prøvefester for å ha mulighet til å komme med på russegrupper (Anonym, 2022; Helgesen-Eide, 2022). Slik beskriver en av årets russ i et leserinnlegg i Aftenposten hva hun mener gruppeorganiseringen har ført til:

Jeg ser virkelig ikke hvordan dagens russetradisjoner er med på å feire noe som helst annet enn at vi er mislykkede forbilder (...) Jeg tror flertallet ikke engang tenker over galskapen som ligger i dette. Og jeg håper nesten at det er årsaken til at såpass mange velger å bli med på det som skaper ukulturen. Hvis ikke er vi virkelig en feig og motbydelig generasjon (...) Selvfølgelig vil man ikke havne utenfor. Det er jo et rent mareritt. For du har selv sett hva som skjer med dem som blir ekskludert. Du tenker kanskje at det da er bedre bare å holde kjefte og bli med. Det er jo det enkleste (Chapsang, 2023).

Til tross for at russefeiringen i årevis har vært gjenstand for kritikk i media, lever den i beste velgående, og utvides stadig i omfang. Svært mange norske ungdommer deltar i russefeiringen, og planleggingen foregår i dag over lang tid (Andersen et al., 2017, s. 307). Dette vitner om at denne særnorske feiringen har en sterk tradisjon, og en viktig sosial funksjon for ungdommene, som mange voksne, tross kritikk av dens skyggesider, ser ut til å ha forståelse for. Mange har et forhold til – og egne minner fra – russetiden, og ser tilbake på den med glede. Dette kom blant annet til uttrykk da «korona-russen» i 2020 og 2021 høstet stor medfølelse fra både politikere og det ganske land, da feiringen mange hadde gledet seg til i årevis ble kraftig redusert på grunn av smittevernsrestriksjoner.

1.1 Problemstilling, leserveiledning og forskningsspørsmål

Russefeiringen og det økende omfanget av russegrupper, vekker åpenbart sterke følelser og engasjement fra mange hold. Hvis russegruppene fører med seg så mye ukultur og ekskludering som mange russ selv ser ut til å være bevisst over – hvorfor er da så mange med på det? Russetiden åpner opp for diskusjon av en rekke sosiologiske tematikker knyttet til fellesskap, utenforskap, ungdomskultur og gruppedannelser. På bakgrunn av tidligere forskning, det offentlige ordsiftet om russetiden, og de innledende betraktningene, er målet med denne masteroppgaven å undersøke hvordan russegrupper som fellesskap kan forstås.

Med utgangspunkt i dette, har jeg valgt følgende overordnet problemstilling:

Hvordan kan vi forstå fellesskap innad i – og forhold mellom – russegrupper?

Målet med oppgaven er ikke å finne en «løsning» på russetiden, men snarere å generere nysgjerrighet for, og mulige innfallsvinkler til hvordan vi kan forstå dagens russegruppekultur ut fra et sosiologisk perspektiv. Etter en kort redegjørelse for russefeiringens historiske bakgrunn, skal jeg foreta en presentasjon av oppgavens teoretiske rammeverk. I metodekapittelet vil jeg redegjøre for de metodiske valgene som har blitt gjort underveis i hele prosjektet, og gjøre en samlet kvalitetsvurdering av eget arbeid. Videre skal jeg i analysekapittelet presentere de empiriske funnene, og drøfte disse opp mot den valgte teorien. Avslutningsvis vil jeg diskutere analysens viktigste funn opp mot problemstillingen min.

For å besvare problemstillingen min har jeg valgt fire underordnede forskningsspørsmål, som danner grunnlaget for analyse og diskusjon av russegrupper som fellesskap:

- 1) *Hvilke sosiale formål tjener deltakelse i en russegruppe?*
- 2) *Hvordan opplever russ fellesskap innad i sin egen russegruppe?*
- 3) *Hvordan forstår informantene sin egen russegruppe i relasjon til andre russegrupper?*
- 4) *Hva danner grunnlag for medlemskap i – og utenforskap av – russegrupper?*

1.2 Russefeiringens historiske bakgrunn og utvikling

Russefeiringen startet ved etableringen av Det kongelige Frederiks Universitet i 1811. De første studentene; en elite av unge menn, markerte opptaket sitt ved å dra ut i gatene for å feire, synge og drikke (Andersen et al., 2017, s. 308). Feiringen var inspirert av ritualet *cornua depositurus* som hadde eksistert ved europeiske universiteter siden 1600–1700-tallet. Denne markeringen innebar at de unge mennene ble utkledt som et dyr med horn, etterfulgt av at hornet symbolsk ble fjernet før de kunne slippe inn på universitetet. Ordet «russ» stammer fra den siste stavelsen i ritualet (Sande, 2002, s. 287). Mot slutten av 1800-tallet endret feiringen seg fra å handle om opptak til universitet til å heller dreie seg om avslutningen av det studieforberedende løpet. Frem til etterkrigstiden var det en feiring forbeholdt en eksklusiv gruppe (Pedersen, 2022b).

Fra å være et elitefenomen for de få utvalgte, feirer i dag stadig flere ungdommer russetiden etter fullført videregående opplæring (Andersen et al., 2017, s. 308). Russetiden henter fremdeles legitimitet fra den gamle tradisjonen, men dens karakter har endret seg i både uttrykksform og omfang (Pedersen, 2022b). Selve russefeiringen er fremdeles forbeholdt de siste tre ukene før 17. mai, men forberedelsene og opptrapping mot russetiden starter i dag for mange allerede på ungdomsskolen (Pedersen, 2022b).

Fremveksten av russebussene endret feiringen radikalt (Andersen et al., 2017, s. 309). Willy Pedersen, professor i sosiologi ved UiO, har over mange år studert temaer knyttet til ungdomstid; deriblant russetidens praksiser, og hvordan disse reproducerer allerede eksisterende klasseforskjeller i samfunnet. Pedersen beskriver i NRKs *Debatten* (21. april 2022) hvordan russebussene oppsto på Oslo vestkant, og lenge har bidratt til at feiringen har vært spesielt intens i Oslo-området. Med russebussene oppsto grupperingene av russ i mindre grupper som etter hvert har blitt et definerende trekk ved russetiden (Pedersen, 2022a, 32:00–34:00). Russegruppene er ikke lenger et «Oslo-fenomen», men har i dag utbredelse over hele landet. Sosiolog Marius Vigen ved NTNU argumenter for at russegrupper har blitt den nye normalen. Der man tidligere så at skolegensere og russerevyer markerte tilhørighet til hverandre og distanse til andre skoler, ser man i dag en økende tendens til at kampen om makt og status foregår i og mellom russegrupper, også innad på samme skole (Skurtveit & Larsen, 2022).

1.3 Tidligere forskning

Til tross for at russefeiringen er mye omtalt i media og samfunnsdebatten, er det viet forholdsvis lite oppmerksomhet til russetiden innenfor forskning og academia. Andersen, Pedersen og Bakken (2017) har undersøkt ulikheter i Osloskolenes feiring av russetiden, og hvorvidt det finnes noen tendenser til hvem som feirer hardest når det gjelder pengebruk og tid. Hovedkonklusjonen er at foreldrenes sosioøkonomiske ressurser har stor betydning for ungdommenes russetid. Den økonomiske middelklassen deltar og bruker mer penger på russefeiringen enn ungdommer fra den kulturelle middelklassen. Det er lavest oppslutning blant ungdommer med to utenlandsfødte foreldre, og blant elever på yrkesfag (Andersen et al., 2017, s. 321–322).

1.3.1 Russetidens stedsbetingede ekskludering

Marius Vigen (2019) har forsket på både russetiden og fadderuka i Trondheim. I bacheloroppgaven hans om russefeiringen i Trondheim, finner han blant annet at Trondheimsrussen opplever en stedsbetinget ekskludering, i den forstand at de ikke får lov til å ta i bruk felles møtesteder. Når samfunnet ikke tillater at russen samles i de bynære områdene, blir det mindre anledning til å møtes til store samlinger hvor hele russekullet kan ta del i feiringen. En påfølgende konsekvens av dette er at russen må organisere seg i mindre grupper for å kunne feste sammen, og at dette medfører at noen elever opplever ekskludering i forbindelse med russefeiringen (Vigen, 2019, s. 27).

1.3.2 Studier av russetid og festivaler som effervesensforsamlinger

Flere studier analyserer på samme måte som jeg skal i denne oppgaven, ulike fellesskap gjennom å anvende Durkheims (1912) begrep om kollektiv effervesens (mer om dette i teorikapittelet), og hvordan disse sosiale sammenkomstene kan forstås som såkalte *effervesensforsamlinger*. Fjær, Pedersen og Sandberg (2016) belyser gjennom kvalitative intervjuer med russ, hvordan fremveksten av russebussene skjedde som følge av at russen ble utestengt fra barer og nattklubber som ikke ville ha dem til stede i sine lokaler. I likhet med Vigen (2019) finner de altså en stedsbetinget ekskludering som førte til at behovet for et autonomt og mobilt festested vokste frem – et sted hvor ungdommene kunne feste i fred, uten sosial kontroll og regulering av andre voksne (Fjær et al., 2016, s. 329–330).

På russebussene bygges det opp et image om at gruppas fester er minneverdige og grenseoverskridende. Medlemskap i en russegruppe forsørger individene med et eksklusivt fellesskap og gir deg forsikring om at du alltid vil bli invitert på fester. Det er vanskeligere å bli invitert på sosiale sammenkomster i russetiden dersom du ikke er på en gruppe (Fjær et al., 2016, s. 334). Bussens «konsept» og logoer trykkes blant annet på gensere, bussens utside, og på coveret til gruppas egen russesang. Dette skaper en symbolsk avstand til de som er utenfor gruppa. Festingen og «rullingen» bidrar til å bygge en kollektiv identitet på russebussen, og fungerer som et ritual som skaper sterke følelser ovenfor fellesskapet, tilsvarende Durkheims begrep om kollektiv effervesens (Fjær et al., 2016, s. 335–336, 340).

Levang et al. (2017) har gjennom en sosiologisk tilnærming forsket på festivalliv. Russetiden har flere likhetstrekk med festivaler, blant annet at den foregår over en begrenset tidsperiode og med et begrenset antall deltakere. Med utgangspunkt i Psterofestivalen 2015 i Trondheim, ble begrepet «festivalstemning» identifisert, en stemning som får fellesskapet på festival til å føles spesielt, blant annet på grunn av faktorer som åpenhet og at man kan prate med alle deltakerne (Levang et al., 2017, s. 77). Dette analyseres på samme måte som i Fjær et al., (2016) sin studie av russebusser, blant annet gjennom Durkheims begrep om kollektiv effervesens. På samme måte som Durkheim beskriver et skille mellom den hellige og den profane tiden, finner man i dette tilfellet en veksling mellom festivallivet og hverdagslivet, hvor festivalen kan forstås som en hellig situasjon hvor mennesker møtes for «dyrke» musikken. Når deltakerne legger fra seg hverdagens bekymringer, og deltar i den kollektive situasjonen som bryter med livet utenfor festivalen, dannes det et potensial for kollektiv effervesens, hvor et «brusende samvær» kan oppstå (Levang et al., 2017, s. 78).

1.3.3 Dobbeltmoral i russefeiringen

Fjær, Pedersen og Sandberg (2015) har utforsket kjønnsforskjeller i seksualmoralen i forbindelse med russetiden. Russetiden omtales som en usedvanlig liberal kontekst for seksuell praksis. I intervjuene av 25 kvinner og 16 menn kommer det frem at mange opplever at det i russetiden er mer sosialt akseptert å bryte med den seksualmoralen de vanligvis står inne for. Kvinnene tenderte til å fortelle om det de valgte å *ikke* gjøre i russetiden, og tok avstand fra det de fremstilte som kortsiktige seksuelle handlinger uten selvkontroll. Selv om jentene unngikk åpenlys «slutshaming» ble den moralske posisjoneringen til « horer » opprettholdt på en implisitt måte, gjennom grensedracting mellom seg selv og andre anonyme kvinner. Dette grensearbeidet ble altså kombinert med en uttalt toleranse for « hooke »-praksisen i russetiden som gjenspeiler en seksuelt liberal kultur rettet mot likestilling. Mennene posisjonerte seg også moralsk, men manglet derimot en figur de ville unngå å bli assosiert med. Forfatterne konkluderer med at det er større moralsk frihet for guttene i russetiden enn for jentene, og at en seksuell dobbeltmoral gjør seg gjeldene, til tross for at russetiden opplever seksualmoralen som mer liberal i russetiden (Fjær et al., 2015, s. 977).

2 Teori

I dette kapittelet skal jeg presentere det teoretiske rammeverket som jeg har valgt som utgangspunkt for å analysere russegrupper som fenomen. Ingen av teoriene er utviklet i en ungdomssosiologisk kontekst, men er alle relevante for å analysere gruppedynamikker og samhandling mellom aktører.

2.1 Émile Durkheim: Grunnleggende former for religiøst liv og kollektiv effervesens

I verket *The Elementary Forms of the Religious Life* studerte Émile Durkheim (1912) australske totemstammer, for å forklare grunnleggende elementer i religiøst liv. I senere tid har teorien i mange sammenhenger blitt brukt til å forklare ulike former for gruppementalitet, også utenfor den religiøse sfæren.

Durkheim hevder at all religiøs tro kjennetegnes av et hierarkisk skille mellom det som anses som det *hellige* og det *profane* (Durkheim, 1912/2001, s. 36). Det profane tilhører det hverdagslige, og er underordnet det hellige (Durkheim, 1912/2001, s. 36–41). Det hellige er derimot en sosial kategori, og noe som medlemmer i et samfunn eller en gruppe er enige om at skiller seg fra det vanlige hverdagslivet. Det at noe oppfattes som hellig, gir det karakteren som hellig (Durkheim, 1912/2001, s. 98). Dette kan for eksempel være guder, ånder eller naturlige ting, men også ritualer eller sosiale praksiser (Durkheim, 1912/2001, s. 36). Det hellige beskyttes og isoleres gjennom ritualer, forbud og regler om hvordan man skal oppføre seg i møte med det (Durkheim, 1912/2001, s. 40).

I studiet av totemstammene fant Durkheim at et eget gudommelig totem som kjennetegner en klan, bidrar til at fellesskapet skiller mellom hva som anses som hellig og profant (Durkheim, 1912/2001, s. 96). Alle medlemmene av klanen betegner seg selv kollektivt med et totemnavn som binder dem sammen som gruppe, og som gjør dem gjensidig forpliktet til hverandre. Til tross for at det kan være større geografiske avstander mellom medlemmene i klanen, hindrer ikke dette en opplevelse av en enhet i fellesskapet (Durkheim, 1912/2001, s. 88).

Klanens totem har både en ytre og synlig form, for eksempel et dyr eller en plante (Durkheim, 1912/2001, s. 88), i tillegg til at det er et symbol på selve klanen, gjennom et emblem. Hver

person i klanen kan bære emblemet som et synlig bevis på hvilken klan man tilhører (Durkheim, 1912/2001, s. 94). Durkheim eksemplifiserer med et flagg, som i sin fysiske forstand bare er et stykke tøy, men som i en utvidet forstand kjennetegner og skiller en gruppe fra en annen (Durkheim, 1912/2001, s. 154). Durkheim argumenterer for at dersom totemet både er symbolet på noe gudommelig, men også på klanen i seg selv, er dette fordi guden og samfunnet er ett. Gruppen og det gudommelige er dermed ikke to adskilte virkeligheter (Durkheim, 1912/2001, s. 154). Når gruppen tilber og dyrker totemet, tilber de dermed i praksis også seg selv.

Skillet mellom det hellige og det profane danner to vekselvise faser i klanmedlemmenes liv, som Levang et al. (2017) omtaler som *profan tid* og *hellig tid*. Den profane tiden kjennetegnes av at rutinemessige og hverdagslige aktiviteter som skal sikre overlevelsen til gruppen, blir utført uten særlig entusiasme. I den hellige tiden samles derimot en klan eller en del av stammen som har blitt innkalt til tilbedelse og dyrking av det hellige totemet. Her foregår det religiøse seremonier med jubelrop, dans og sang, som står i stor kontrast til hverdagslivets plikter (Durkheim, 1912/2001, s. 162; Levang et al., 2017).

Når det hellige totemet dyrkes i fellesskap, danner dette utgangspunktet for at en såkalt *kollektiv effervesens* kan oppstå. Dette kan forstås som en svært sterk, nærmest ekstatisk felles livlighet, «brusing» eller oppstemthet, som begeistrer individene kraftig, og som får dem til å «komme ut av seg selv» (Durkheim, 1912/2001, s. 162). Dette gjør at enkeltindividets betydning blir redusert, og en intens *fellesskapsfølelse* oppstår (Tjora, 2013; Levang et al., 2017, s. 67). Når en slik opplevelse av kollektiv effervesens forekommer, skjer det en endring i atferden til gruppe medlemmene, hvor individet bryter med de hverdagslige normene for moralsk oppførsel (Durkheim, 1912/2001, s. 163). Kollektive handlinger kan både forsterke følelsen av et fellesskap innad i gruppa, men det også kan forsterke en avstand mellom de som er med på festen «for fullt» og de som melder seg ut (Tjora, 2018, s. 64).

Durkheim hevder at for at et samfunn skal kunne eksistere, må kollektive følelser og ideer regelmessig bekreftes av medlemmene av stammen (Durkheim, 1912/2001, s. 322). Opplevelsen av kollektiv effervesens er altså helt nødvendig for opprettholdelsen av fellesskapet i klanen, og bidrar til å forene gruppens medlemmer tettere sammen. Studiet av totemstammer er relevant for å analysere hvilke sosiale formål deltakelsen i russegrupper

tjener, og betydningen som planleggingsfasen og gruppefestene har for fellesskapet innad i gruppene.

2.2 Erving Goffman: Selvpresentasjon og statussymboler

I et av Erving Goffmans viktigste teoretiske bidrag; *den dramaturgiske metaforen*, bruker han begreper fra teateranalogien til å analysere og forstå sosiale situasjoner (Goffman, 1959/1992). I samhandling med andre mennesker utfører individet en *opptreden* eller *selvpresentasjon* som en skuespiller foran omverdenen som fungerer som et publikum (Goffman, 1959/1992, s. 22). Når aktøren inntar ulike roller, omtaler Goffman dette som å være *frontstage*. Når man ikke er synlig for publikum er man derimot *backstage*. Her behøver man ikke å iscenesette seg selv for andre, og det er backstage aktøren forbereder handlingsmønstrene som skal presenteres frontstage (Goffman, 1959/1992, s. 96–97). Når vi regulerer atferden vår i møte med andre, forsøker vi å kontrollere inntrykket omverdenen får av oss (Goffman, 1959/1992, s. 27). Ut ifra måten vi velger å presentere oss selv på, mener Goffman at individer kategoriserer hverandre i et sosialt hierarki. Individet vil derfor strebe etter å opprettholde en presentasjon av seg selv som gjør at man blir plassert høyt på en sosial rangstige (Goffman, 1959/1992, s. 37–40).

Det å fremstille seg selv for omverdenen er også noe vi gjør sammen med andre som et *opptredenslag*, hvor vi iscenesetter et felles *laginntrykk* (Goffman, 1959/1992, s. 72). For at en lagopptreden skal være troverdig og signalisere det inntrykket gruppa ønsker, er *dramaturgisk lojalitet* en forutsetning. Dette innebærer at man påtar seg noen moralske forpliktelser overfor laget, ved at man ikke må røpe noen av lagets hemmeligheter ovenfor andre, og spiller ut den rollen som tjener gruppas beste (Goffman, 1959/1992, s. 176). Teorien om selvpresentasjon er et egnet verktøy for å analysere fellesskapet i russegruppene, og hvordan gruppene fungerer som sammen som et opptredenslag i møte med andre.

Goffman er også interessert i hvordan mennesker kan uttrykke at man innehar visse kvalifikasjoner som markerer prestisje, gjennom det han kaller *statussymboler* (Goffman, 1951, s. 294). Statussymbolene har en ekspressiv funksjon i den forstand at de brukes for å påvirke andre menneskers oppfatning av vår sosiale posisjon. Mennesker i samme sosiale posisjoner, tenderer til å oppføre seg på samme måte. Gjennom å legge merke til hvilke

statussymboler andre mennesker innehar, klassifiserer vi og henter kunnskap om deres sosiale status (Goffman, 1951, s. 295).

Det er ikke bare de sosiale kvalifikasjonene som avgjør ens status. Ens fortid, og hvor lenge man har innehatt disse kvalifikasjonene, spiller også en rolle (Goffman, 1951, s. 301).

Goffman hevder at det å omgås med mennesker med høy sosial status, fungerer som et statussymbol i seg selv. Grunnen til dette er at det er begrenset hvor mange relasjoner et menneskene med høy sosial status kan ha samtidig (Goffman, 1951 s. 299). I følge Goffman ser man i de fleste samfunn en tendens til at individer som er en del av de lavere sosiale klassene, ønsker å oppnå høyere sosial status ved å «klatre» på den sosiale rangstigen. En måte å gjøre dette på blir dermed å forsøke å komme i besittelse av de samme statussymbolene som de høyere sosiale lagene innehar. Statussymbolene mister derimot effekten som et tegn på prestisje dersom stadig flere får tilgang på dem. Dermed må menneskene med tilhørighet i de høyere sosiale lagene, finne nye måter å markere status på (Goffman, 1951 s. 304).

Status er et sentralt fenomen i russetiden. I analysekapittelet blir begrepet om statussymboler anvendt for å analysere hvordan russeren innhenter informasjon om hverandres status, og hvordan nærhet til noen enkeltindivider fungerer som et statussymbol i seg selv.

2.3 Michèle Lamont: Grensearbeid

Begrepet *grensedragning* er et teoretisk verktøy som i flere faglige sammenhenger brukes til å studere hvordan mennesker danner kollektiv identitet. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Michèle Lamont sin forståelse av dette begrepet. Gjennom sin klasseforskning viser hun hvordan mennesker konstruerer grenser som opprettholder og skaper avstand mellom ulike grupper i samfunnet.

Michèle Lamont og Virág Molnár (2002) har utarbeidet et analytisk skille mellom det de kaller symbolske og sosiale grenser. *Symbolske grenser* kan forstås som distinksjoner mennesker lager for å kategorisere andre mennesker, objekter, praksiser, tid og sted, og som grenser mennesker skaper for å definere den sosiale virkeligheten. Det som blir ansett som objektive former for sosiale forskjeller, kalles derimot *sosiale grenser* (Lamont & Molnár, 2002, s. 168). Symbolske grenser bidrar til å opprettholde et «vi» og et «dem», som skaper en

opplevelse av gruppetilhørighet, og skiller verdige fra uverdige medlemmer av et forestilt fellesskap. Innad i gruppa vokser det frem en forståelse av hva som er passende og upassende atferd, som bidrar til å styrke konformiteten. Slik vokser det også frem en felles reaksjon mot overtredelser som blir gjort mot gruppenormen (Lamont, 1992, s. 2).

Det å forstå seg selv gjennom å trekke slutninger om hvordan man ligner på og skiller seg ut fra andre, er kjernen i det Lamont kaller *grensearbeid* (*boundary-work*). Gjennom å bidra til det symbolske grensearbeidet, konstruerer individet et «jeg» i møte med omverdenen, som definerer og signaliserer identitet. På denne måten skaper man normer og orden innad i gruppen man anser seg selv som en del av (Lamont, 1992, s. 11). Symbolsk grensearbeid forstås også som et virkemiddel for å oppnå status og å legitimere sosiale fordeler. Fellesskapet og gruppa som skapes på bakgrunn av det symbolske grensearbeidet, gir altså tilgang på ressurser, og bidrar slik også til å skape ulikhet (Lamont, 1992, s. 12). Denne ulikheten oppstår altså ikke nødvendigvis som følge av en intendert hensikt om å skape den, men som en konsekvens av eksklusiviteten og utestengelsen som forekommer av grensearbeidet.

I den komparative og intervjubaserte studien *The Dignity of Working Men: Morality and the Boundaries of Race, Class, and Immigration*, undersøker Lamont (2000) grensedragning blant mannlige franske og amerikanske arbeidere. Hun trekker frem hvordan mennene oppfatter et sosialt hierarki på arbeidsplassen, ved å definere forskjeller mellom seg selv og andre arbeidere (Lamont, 2000, s. 2). Oppfattelse av moral er en viktig del av grensearbeidet, og arbeidernes forståelse av hvem de er, men også like viktig hvem de *ikke* er (Lamont, 2000, s. 3). Det å ha ansvar på arbeidsplassen og å være hardtarbeidende er eksempler på noe som blir verdsatt. Dette bidrar til å skape selvspekt for arbeiderne, og til å plassere andre arbeidere lavere i det sosiale hierarkiet (Lamont, 2000, s. 19-20). Lamont finner at det er forskjellige moralske standarder som er utbredt blant arbeiderne i Frankrike kontra USA, men også mellom ulike arbeidergrupper innad i de to landene. Dette viser at individer kan ha ulik oppfattelse av hvordan det sosiale hierarkiet ser ut, og ulike definisjoner av hva suksess er (Lamont, 2000, s. 241–242).

Lamonts studier ble utført i en kontekst av amerikanske og franske arbeidere. Likevel kan teorien om grensearbeid være et nyttig analytisk verktøy for å forstå hvordan ulike typer

russegrupper oppfatter seg selv og andre, og hvordan man moralsk og sosialt distanserer seg fra andre typer russegrupper.

3 Metodiske betraktninger

I arbeidet med masteroppgaven har jeg foretatt en rekke metodiske valg i forhold til både datagrunnlag og analyse. I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for disse valgene, og drøfte hvilke føringer og implikasjoner disse kan ha hatt for resultatet. Jeg skal også foreta en kvalitetsvurdering av egen forskning.

Innledningsvis ønsker jeg å kort redegjøre for min epistemologiske posisjonering i dette prosjektet. I denne sammenhengen analyseres russetiden ut ifra en sosialkonstruktivistisk og fenomenologisk forståelse. Sosialkonstruktivismen konsentrerer seg om hvordan menneskers virkelighetsoppfatning skapes og formes av opplevelser og interaksjon med andre aktører (Tjora, 2017, s. 27–28). Særlig Berger og Luckmann (1966) har vært betydningsfulle for dette perspektivet. De hevder at aktørers samhandling skaper en felles virkelighetsforståelse gjennom tre parallelle prosesser; internalisering av samfunnets strukturer og forventninger, eksternalisering av en ny virkelighet, og objektivering av sosialt skapte strukturer slik at de tas for gitt (Berger og Luckmann, 1966). Dette har også betydning for hvordan jeg tilnærmer meg russetiden som en samfunnsskapt og objektivert institusjon hvor dens normer internaliseres gjennom tradisjoner og forventninger. I prosjektet har jeg forsøkt å få kunnskap om hvordan russetidens praksiser skapes, oppleves og opprettholdes som en institusjon. Dermed blir også fenomenologien en egnet metodisk tilnærming, fordi den søker de subjektive opplevelsene av et fenomen (Kvale, 1997, s. 40).

3.1 Oppgavens datagrunnlag: Dybdeintervju

Målet med prosjektet har vært å generere dybdekunnskap om ungdommers erfaringer og opplevelser knyttet til russetiden og russegrupper. Å forske kvalitativt kjennetegnes blant annet av at man vektlegger forståelse, og informantenes personlige opplevelser og meningsdanning (Tjora, 2017, s. 24). Med utgangspunkt i dette anså jeg det i denne sammenhengen som formålstjenlig å utføre et kvalitativt forskningsdesign.

Jeg valgte å ta i bruk dybdeintervju som forskningsmetode for prosjektet. Bruk av intervju i forskning blir både hyllet og kritisert i den sosiologiske metodelitteraturen. Paul Atkinson (2015) er kritisk til forskningsintervjuet fordi han hevder at man gjennom intervjuet får

indirekte informasjon om informantens atferd, men ikke direkte informasjon om det fenomenet man forsøker å undersøke. Intervjuet består i så måte av konstruerte minner og gjengivelser av informantens opplevelser, noe som ifølge Atkinson bare gir forskeren tilgang på en gjenfortelling, men ikke den faktiske kilden (Atkinson, 2015, s. 95). Likevel anses intervjuet som en effektiv metode for å få innsikt i individers *livsverden* og *fortolkninger* av den sosiale virkeligheten (Silverman, 2017). Aksel Tjora argumenterer for at dybdeintervjuet er den best egnede metoden i forskning hvor man ønsker å studere noens erfaringer, meninger og holdninger (Tjora, 2017, s. 114). På bakgrunn av at det var nettopp disse subjektive erfaringene jeg ønsket å undersøke, valgte jeg derfor å ta i bruk dybdeintervju som metode.

3.1.1 Utvalg og rekruttering

I arbeidet med å finne informanter til oppgaven, valgte jeg å gjøre et strategisk utvalg, som vil si å velge ut deltakere på bakgrunn av kvalifikasjoner eller egenskaper som er strategiske med tanke på oppgavens problemstilling (Thagaard, 2018, s. 54). Utvalgsriteriene mine for valg av informanter var personer som hadde vært russ i løpet av de to siste årene, eller som skulle være russ i år. Jeg ønsket å snakke både med ungdommer som var og ikke var en del av en russegruppe.

For å få en bredest mulig forståelse for russegrupper som fenomen, ønsket jeg ikke å begrense utvalget mitt til et spesifikt geografisk område. Jeg valgte derfor å legge ut en rekrutteringstekst i to Facebook-grupper; «Russeforeldre på 2020-tallet» og «Russ 23/24». Den sistnevnte gruppen er en landsdekkende gruppe for russ, som hvert år rekrutterer nye medlemmer fra årets russekull. Det vil si at gruppen består av medlemmer fra både tidligere og nåværende russekull, og var derfor relevant for å komme i kontakt med begge målgruppene jeg ønsket. I rekrutteringsteksten fortalte jeg kort om prosjektet mitt og ba medlemmene om å ta kontakt dersom de selv var interesserte i å bli med, eller kjente andre det kunne være relevant for. Det var innlegget i den sistnevnte gruppen som rekrutterte samtlige av personene som tok kontakt. Totalt 16 personer tok kontakt etter henvendelsen.

I arbeidet med intervjuguiden ønsket jeg å gjennomføre et pilotintervju med én person uten tilhørighet i en russegruppe, og én person som var en del av en russegruppe, for å lage spørsmål som på best mulig måte fanget opp informasjon fra begge hold. Gjennom bekjente fikk jeg høre om en jente som ikke var en del av en russegruppe og som jeg ikke hadde noe

tilknytning til fra før. Vedkommende ønsket å stille som pilotinformant. Den andre pilotinformanten var en del av en russegruppe. Hun var en av ungdommene som hadde tatt kontakt med meg etter å ha lest rekrutteringsteksten på Facebooksiden for russ. Begge pilotintervjuene ble brukt som datamateriale i oppgaven.

Jeg tilbudte fortløpende intervju til de første seks ungdommene som tok kontakt. De resterende fikk beskjed om å vente på svar til behovet for informanter var kartlagt, for å forsøke å sikre et så bredt utvalg som mulig, med tanke på kjønn og deltakelse eller ikke i russegrupper. En av disse første seks informantene ønsket å gjennomføre intervjuet skriftlig via e-post. Fordi det ble utfordrende og tidkrevende å stille oppfølgingsspørsmål på en e-postutveksling, og fordi jeg hadde mange andre potensielle informanter i samme kategori (jente som deltar i gruppe), som ville delta i muntlig intervju, valgte jeg å ikke inkludere datamaterialet fra denne informanten. En annen av de seks første informantene møtte ikke opp til avtalt intervju.

Én av ungdommene som tok kontakt fortalte på SMS at vedkommende var en del av en russebuss. For å sikre meg at jeg hadde en informant som kunne fortelle om erfaringer fra deltakelse på buss, valgte jeg å tilby denne informanten intervju, selv om det var andre som hadde tatt kontakt tidligere. En annen fikk tilbud fordi hun var russ i 2022, siden jeg gjerne også ønsket å snakke med noen som hadde fullført selve russefeiringen. Etter dette hadde jeg altså gjennomført syv intervjuer, og sto igjen med åtte informanter som hadde fått «kanskje» som svar. På dette tidspunktet hadde jeg bare snakket med én gutt, og én informant uten gruppe. Jeg brukte derfor tid på å prøve å rekruttere flere gutter. Jeg fikk flere av informantene til å undersøke om det fantes aktuelle informanter i omgangskretsen deres, uten noe resultat. Jeg bestemte meg derfor etter en stund for å ta utgangspunkt i de åtte resterende jentene som hadde tatt kontakt. For å sikre at utvalget også representerte noen uten gruppe, valgte jeg én jente uten gruppe, og én jente som i teorien var en del av en gruppe, men i praksis ikke hadde mulighet til å møte dem så ofte fordi hun bodde langt unna de andre medlemmene.

Totalt fikk altså ti av seksten ungdommer som tok kontakt tilbud om intervju, hvorav åtte gjennomførte intervjuet. De to som ikke gjennomførte var jenta som ønsket skriftlig intervju, og jenta som ikke møtte til avtalt intervju. Bakgrunnen for at jeg ikke la opp til å intervju alle 16 var en kombinasjon av at jeg opplevde datamaterialet mitt som stort nok, at jeg allerede

hadde snakket med mange jenter som deltok i en russegruppe (som også var status for de som ikke fikk tilbud om intervju), og på grunn av masterprosjektets tidsbegrensning. Med de åtte informantene som ble intervjuet, i tillegg til pilotinformanten jeg selv tok kontakt med, landet utvalget til slutt på ni informanter, hvorav én var gutt, og to var uten gruppe.

Informantene kommer fra ulike steder i landet; noen fra storbyer, andre fra mindre byer og småsteder.

3.1.2 Intervjuguide

I forkant av intervjusituasjonen utarbeidet jeg en intervjuguide. Denne bidrar til å skape en struktur og sammenheng i intervjuet (Tjora, 2017, s. 153). Ved å bruke ferdiglagde spørsmål kan man få sammenlignbare svar fra informantene, som kan være til hjelp i analysearbeidet (Thagaard, 2018, s. 95). Pilotintervjuene ble gjennomført med et foreløpig utkast til en intervjuguide. Informantene fikk i ettertid mulighet til å fortelle hvordan de selv opplevde spørsmålene, og om det var andre faktorer ved russetiden de mente jeg burde inkludere i den ferdigstilte intervjuguiden. Med utgangspunkt i tilbakemeldingene og informasjonen fra pilotinformantene reviderte jeg intervjuguiden. Etter tilbakemeldingene valgte jeg blant annet å inkludere mer konkrete spørsmål om hvordan skolen informantene går på forholder seg til feiringen, hvordan de som deltar i en gruppe selv tror at gruppen deres blir oppfattet av utenforstående, og hva det er som gjør at medruss som eventuelt ønsker å være med på gruppa får være med eller ikke.

Det er hensiktsmessig å starte intervjuet med noen uformelle spørsmål for å trygge informantene på at vedkommende behersker intervjusituasjonen (Tjora, 2017, s. 263). Jeg valgte derfor å starte møtet med uformell prat om eksempelvis alder, bosted eller fagretning. Spørsmålene i intervjuguiden tok deretter for seg ungdommenes forventninger til egen russetid, deres oppfatning av – og forhold til – russegrupper, russegruppers praksiser og sosiale system, russetidens omdømme i samfunnet, og hvordan de skulle ønske at foreldre og skole forholdt seg til fenomenet. Disse spørsmålene ble brukt som en rettleiding for intervjuet, men samtalene var relativt frie og bar preg av at informantene hovedsakelig fortalte fritt om sine egne erfaringer. Når forskeren er åpen for forandringer i forhold til egen intervjuguide, er det lettere å følge opp temaer man på forhånd ikke hadde planlagt å snakke om, og man har større frihet med tanke på å etterfølge interessante historier informantene

forteller (Kvale, 1997, s. 72). Hvilke temaer som ble mest vektlagt i de ulike intervjuene, varierte dermed ut ifra hva den enkelte informant hadde mest å fortelle om.

3.1.3 Intervjuene

Det er gunstig at intervjuet gjennomføres på en arena hvor informanten opplever seg trygg, for å legge til rette for en avslappet atmosfære under intervjuet (Tjora, 2017, s. 121). Ett intervju skjedde fysisk på ett grupperom ved en av NTNUs campuser i Trondheim. I og med at jeg rekrutterte informanter fra hele landet, ble syv intervjuer gjennomført digitalt via Zoom, og ett intervju ble gjennomført over telefon. Dermed fikk informantene selv velge hvor de ønsket å gjennomføre intervjuet. Det var også opp til dem å bestemme tidspunktet. De fleste intervjuene varte i litt over én time.

Det er essensielt å utvise god forskningsetikk i møte med informantene, og det er forskerens ansvar å begrense eventuelle følelsesmessige utfordringer som måtte oppstå som følge av et intervju (Tjora, 2017, s. 176). Jeg forsikret meg derfor både i forkant av intervjuet og på selve intervjudagen om at informanten var komfortabel med at det ble gjort lydopptak av intervjuet med en diktafon eller lydopptaksfunksjonen i Zoom. Jeg informerte også både skriftlig og muntlig om at informanten kunne velge å trekke samtykket sitt når som helst, uten negative konsekvenser. Informantene ble gjort klar over at de ville bli anonymisert i oppgaven og at både lydopptak og transkripsjoner skulle behandles konfidensielt og slettes etter prosjektets sluttdato.

Et av hovedmålene med dybdeintervjuer er å generere refleksjon hos informantene (Tjora, 2017, s. 159). For å frembringe enda dypere refleksjoner rundt tematikken, stilte jeg informantene oppfølgingsspørsmål utenom intervjuguiden. Jeg ba dem for eksempel om å utdype mer dersom de ønsket det, og å komme med konkrete eksempler på hendelser hvor erfaringene deres hadde utspilt seg.

3.2 Databehandlingen: SDI-modellen

Jeg valgte å bruke Aksel Tjoras SDI-metode (stegvis-deduktiv induksjon) i arbeidet med databehandlingen i ettertid av intervjuene. Ved bruk av denne metoden starter man med rådata fra transkriberte intervjuer, og lager deretter empirinære koder. Videre bruker man den kodestrukturerte empirien til å lage kodegrupper og deretter konsepter (Tjora, 2017, s. 18–19).

3.2.1 Transkribering, koding og kodesortering

Lydopptakene fra alle intervjuene ble først transkribert. Deretter startet arbeidet med å lage empirinære koder. Jeg lagde koder som notater i margin på de transkriberte intervjuene, i Word. Alle kodene ble deretter samlet i ett dokument, hvor de ble tematisk sortert i ulike kodegrupper. Hver informant hadde en egen farge, slik at det var oversiktlig hvilke kode som kom fra hvilket intervju, og lett å finne tilbake til de konkrete sitatene kodene var laget for. Kodene ble videre sortert i grupper etter tematisk innhold. Dette skjedde i to runder, først en grovsortering, og deretter en enda mer spisset sortering innad i kodegruppene.

En ulempe ved å kode og sortere transkripsjoner, er at man tar empirien ut av sin kontekst. Innholdet sorteres dermed uavhengig av sammenhengen det ble sagt i. Årsaken til at jeg likevel anså det som hensiktsmessig å bruke koder og kodegrupper, er at denne metoden gir en tydelig oversikt over det tematiske innholdet. Eksempelvis snakket samtlige informanter om betydningen av russegensere. Dette ble nevnt i mange ulike sammenhenger i intervjusituasjonene. Ved å lage en egen kodegruppe for dette, var det lett å finne all informasjonen jeg hadde fått om russegensere som fenomen. Når jeg senere i analysen skulle skrive om russegensere, ble denne kodegruppen brukt som utgangspunkt. Jeg gikk da konsekvent tilbake til intervjutranskripsjonene kodene var blitt laget ut ifra, for å se tematikken ut ifra de ulike kontekstene den ble tatt opp i.

3.2.2 Vitenskapsteoretiske betraktninger

SDI-modellen som jeg har tatt i bruk i dette prosjektet, er induktivt empirisk drevet. Det vil si at forskningsarbeidet drives fra data til teori, i kontrast til forskning som har til hensikt å bekrefte eller avkrefte teori (Tjora, 2017, s. 18–21). Likevel avviser ikke SDI-modellen betydningen av teori. Tjora hevder at teorier, enten vi er bevisst på det eller ikke, alltid vil ha

en viss plass i forskning, fordi dette er måter vi forstår verden på (Tjora, 2017, s. 36). På den måten kan vi si at SDI-modellen har flere likhetstrekk med en abduktiv tilnærming. Ved bruk av en abduktiv forskningsstrategi er det empirien som danner utgangspunktet for forskningen, men teorier kan spille inn i løpet av prosessen (Tjora, 2017, s. 33). På samme måte har oppgaven min tatt form. Akademisk nysgjerrighet har dannet grunnlaget for forskningsspørsmålene og datagrunnlaget mitt. I analysen av datamaterialet har teorier blitt anvendt og diskutert i sammenheng med empirien.

3.3 Kvalitetsvurdering

I et hvert forskningsprosjekt er det viktig at forskeren redegjør for kvalitetsvurderinger i ens eget arbeid. Gjennom å begrunne tolkninger av systematisk analysert empiri dannes grunnlaget for troverdige resultater (Tjora, 2017, s. 253). I de neste avsnittene skal jeg foreta en kvalitetsvurdering av oppgaven min, med utgangspunkt i kriteriene pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet.

3.3.1 Pålitelighet

En undersøkelses pålitelighet handler om hvorvidt forskeren selv har innvirkning på resultatene, og om de samme funnene var blitt gjort dersom en annen person hadde gjennomført tilsvarende forskningsprosedyre (Tjora, 2017, s. 238). Et svært sentralt aspekt ved forskningens pålitelighet, er forskerens posisjon og forkunnskaper om temaet (Tjora, 2017, s. 235). Intervjusituasjonene kan forstås som et sosialt møte hvor både informant og intervjuer fortolker og skaper mening av det som blir sagt (Staunæs & Søndergaard, 2005, s. 54). Begge parter er dermed aktive deltakere i å utvikle en forståelse for fenomenet (Riessmann, 2008, s. 23). Forskeren er dermed ikke helt nøytral. Pål Repstad (1993) hevder at enhver forsker ubevisst er sosialisert til å filtrere data ut ifra en form for faglige perspektiver, og at man vil fortolke det man ser og hører ut ifra sympatier og antipatier (Repstad, 1993, s. 86). Med andre ord vil forskerens fremstilling av et datamateriale bære preg av at man tar med seg noen underliggende antakelser inn i arbeidet, som man ikke nødvendigvis er klar over selv.

Innenfor en positivistisk forskningstradisjon hevdes det at personlig engasjement kan forstyrre forskningens kvalitet (Tjora, 2017, s. 235). I den forbindelse er det viktig å presisere at min

forforståelse av russetiden med stor sannsynlighet har blitt påvirket av den pågående samfunnsdebatten om temaet. De siste årene har det kommet frem mange historier i mediene om utenforskap og ekskludering i og før russefeiringen, noe som både har formet mitt inntrykk av fenomenet, og samtidig vekket sosiologisk interesse for feltet. Selv om forskerens interesse kan forstås som en svakhet for forskningens pålitelighet, viser blant annet Lars Johan Materstvedt (2018, s. 109–110), hvordan den akademiske nysgjerrigheten og interessen kan forstås som en nødvendig tilnærming til forskningen. Repstad viser også at innenfor kvalitativ forskning er fullstendig nøytralitet en umulighet. Målet som forsker er ikke å gå ut i feltet uten noen form for forforståelse, men å være åpen og forberedt på å justere forståelsen underveis (Repstad, 1993, s. 86). Egne erfaringer kan generere akademisk nysgjerrighet, men et viktig kriterium for pålitelighet er dermed at man er bevisst på sin egen posisjon i arbeidet.

Jeg opplever selv at jeg har vært bevisst på å legge fra meg min egen forforståelse i arbeidet med denne tematikken. Flere av resultatene har vært annerledes enn det jeg ut ifra medieoppslag og offentlig debatt hadde forventet å finne. I arbeidet med analysen har jeg også fått god hjelp av å lage empirinære koder som bare inneholdt informantenes ord, og ikke mine egne tolkninger av det som ble sagt i intervjuene.

3.3.2 Gyldighet

Gyldighet handler om hvorvidt svarene vi finner i forskningen i tilstrekkelige grad forteller oss noe om det vi ønsket å få svar på i problemstillingen (Tjora, 2017, s. 232). I denne sammenheng er det dermed relevant å se nærmere på utvalget, fordi dette vil ha innvirkning på hvilke svar man får på spørsmålene.

I intervjusituasjonene skjedde det ofte at informantene snakket om hvordan andre jevnaldrende forholder seg til ulike aspekter ved russetiden, som ikke representerte deres egne meninger. Et eksempel på dette er at nesten alle informanter fortalte om at tredjeklassегutter «ruller» med førsteklassejenter, og at det er vanlig å be jentene om å sende bilde av seg selv, for å avgjøre hvem som skal få være med på «rulling» eller ikke. I utvalget mitt fikk jeg ikke snakke med noen gutter som faktisk var en del av denne praksisen, og fikk dermed bare høre om den fra utenforstendes perspektiv. Nettopp denne typen praksis er mye diskutert og kritisert i mediebildet. Det kan tenktes at det er vanskeligere for informanter å melde seg til

intervju, dersom de mistenker at russekulturen de selv er en del av kommer til å bli negativt fremstilt.

Av de ni informantene jeg har snakket med, er det bare to som ikke er en del av en russegruppe. Dersom man opplever det sårt at man ikke er en del av en gruppe, er det nærliggende å forestille seg at terskelen for å stille til intervju er høyere. Noen av temaene det snakkes mye om intervjuene er det altså få eller ingen informanter som kan uttale seg om på vegne av egne personlige erfaringer. Ideelt sett skulle jeg snakket *med* representanter for ulike praksiser, i stedet for *om* dem. De andre informantene som var en del av en gruppe forteller likevel om hvordan de kan tenke seg at det er å ikke ha en gruppe. Muligheten informantene har til å fortelle om andre bekjentes historier og erfaringer, og den generelle innsikten deres i dagens russekultur, gjør at temaene likevel sees fra ulike perspektiver i analysen.

3.3.3 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet handler om hvorvidt forskningen kan fortelle oss noe mer allment om fenomenet man har undersøkt, utover de involverte informantene (Tjora, 2017, s. 231), og handler i denne sammenhengen om hvorvidt den sosiologiske analysen reflekterer russens opplevelse av russetiden. Innenfor kvalitativ forskning handler altså generaliserbarhet om i hvilke grad analysen og tolkningen som har kommet frem i prosjektet, også kan være gyldig i andre sammenhenger (Merriam, 2002, s. 28). Prosjektet mitt hadde et utvalg på ni ungdommer, med ulike opplevelser og erfaringer fra russetiden. Atkinson er kritisk til en tendens han mener er vanlig innen akademia; at forskere trekker bastante slutninger om at enkeltmenneskers erfaringer er gjeldene for hele kategorien de tilhører (Atkinson, 2015). Informantenes subjektive og individuelle opplevelser av russetiden legger ikke grunnlag nok for å trekke slutninger om «russen» som gruppe sin oppfatning av fenomenet.

Likevel anser jeg det som sannsynlig at resultatene fra datamaterialet mitt kan fortelle noe mer overordnet og generelt om russetiden som samfunnsfenomen, og at informantene på mange måter representerer flere enn bare seg selv. Russ som leser denne oppgaven vil mest sannsynlig kunne relatere til noen av informantenes beskrivelser, og oppleve andre informanters historier som mer fremmede. Russens praksiser varierer fra område og skole. Likevel er det noen gjennomgående refleksjoner som går igjen hos samtlige informanter, og som jeg oppfatter at forteller noe om den generelle russekulturen i Norge, uavhengig av hvor i landet man bor.

Et eksempel på dette som vi skal se senere i oppgaven, er at hvordan informantene trekker sosiale og moralske grenser mellom seg selv og andre, og distanserer seg, eller viser nærhet til «de kule». Dette er mekanismer man ser tydelig i forbindelse med russefeiringen, men som også forteller noe mer overordnet om gruppedynamikker vi omgås med i alle livets faser.

3.4 Forskningsetiske betraktninger

Datainnsamlingsprosjektet mitt er godkjent av Sikt (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør), og har blitt vurdert til å være i samsvar med deres retningslinjer for forskning. I forskningsarbeidet er man pliktig til å etterfølge bestemmelsene i personopplysningsloven (2018, § 1, 8). Alle informantene jeg var i kontakt med, ble gjennom et informasjonsskriv om prosjektet (se vedlegg 2) informert om at de har rett til innsyn, sletting og retting av informasjon som kommer fra deres intervju, gjennom hele forskningsprosjektet (jf. Kvale & Brinkmann, 2009, s. 88–89). Informasjonsskrivet inneholdt informasjon om formålet med prosjektet, og en samtykkeerklæring som informantene måtte skrive under på.

For å forhindre at identifiserbar informasjon havner på avveie, er det viktig å ivareta deltakernes anonymitet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 90). Informantenes navn er derfor byttet ut med fiktive navn. Tredjepersoner som nevnes i intervjuene har også blitt anonymisert. Mange av informantene ga innsyn i sårbare og sensitive opplevelser fra tiden på videregående. Noen av informantene fortalte om personlige hendelser og meninger som de ikke hadde våget å snakke med andre venner om i frykt for å bli kastet ut av russegruppen sin. På bakgrunn av dette har jeg valgt å ikke oppgi hvor i landet informantene kommer fra.

På et tidspunkt i forskningsprosessen forsøkte jeg som tidligere nevnt å komme i kontakt med flere gutter jeg kunne intervju. Jeg valgte å ta i bruk «snøballmetoden», hvor man forsøker å rekruttere informanter ut ifra nettverket til noen av de som allerede deltar i forskningsprosjektet. En etisk utfordring med denne metoden, kan være at personen som blir kontaktet opplever at det har blitt delt opplysninger om vedkommende uten informert samtykke (Andrews & Vassenden, 2007, s. 154). For å forhindre en slik situasjon, valgte jeg å be informantene mine om å selv ta kontakt med andre aktuelle informanter i deres nettverk, dersom de følte seg komfortable med det, som selv kunne ta kontakt med meg dersom de ønsket å stille til intervju.

4 Analyse og diskusjon

I denne delen av oppgaven skal jeg drøfte oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål gjennom å vekselvis presentere de empiriske funnene fra forskningsintervjuene, og analysere dette opp mot og det teoretiske rammeverket jeg har valgt. Basert på de fire forskningsspørsmålene jeg ønsker å besvare, er analysen delt inn i fire hovedtemaer: (1) *fra treukers avgangsmarkering til en treårig feiring av russegruppa*, (2) *russegruppens fellesskapsopplevelse*, (3) *forhold og fordommer mellom ulike russegrupper*, og (4) *inklusionskriterier for deltakelse i ulike russegrupper*.

4.1 Fra treukers avgangsmarkering til treårig feiring av russegruppa

Den virkelig store endringen i russefeiringen de siste par årene, finner vi i økningen av organiserte russegrupper. Russegruppene som fenomen har eksistert lenge flere steder i landet, men det nye er at «alle» nå er med i en gruppe. Deltakelse i russegrupper er ikke lenger forbeholdt de som er med på en buss eller van. Også «vandrerussen» organiserer seg i grupper. Informantene forteller at i miljøene deres er det mest normalt at man deltar på en russegruppe. De som ikke deltar på gruppe, er som regel i mindretall, og flere beskriver det som noe som avviker fra normen. Dette gjør meg nysgjerrig på hvorfor det er så viktig for så mange å være en del av en gruppe, og hvilke formål et gruppemedlemskap tjener informantene. For å forstå mer av bakgrunnen for manges deltakelse i russegrupper, vil jeg først redegjøre for hvilke forventninger informantene har til selve russefeiringen. Videre vil jeg se nærmere på hvordan opptrappingen mot russetiden kan forstås som en todelt praksis bestående av både planlegging og gruppefester, og hvorfor nettopp dette gjør det viktig for mange å finne seg en russegruppe.

4.1.1 Forventninger til russefeiringen

Selv om bare én av åtte informanter faktisk hadde fullført selve russefeiringen når intervjuene ble gjennomført, er det tydelig at flere av informantene som skulle være russ i 2023 hadde klare formeninger om hvordan feiringen ideelt sett burde se ut. Mange kjenner på forventninger om at man «må bruke muligheten til å feste», være mye sammen med russegruppen sin og å drikke hver kveld. For gruppene som har van eller buss er det i ukene i

selve russetiden at man «ruller». I russetiden har man en unnskyldning til å feste hardt midt i uka, komme bakfull på skolen, og fokusere mindre på skolearbeidet – en oppførsel som altså skiller seg fra den hverdagslige. Når russetiden er konteksten, ser disse holdningene ut til å være mer sosialt akseptert av jevnaldrende enn ellers.

Flere av informantene forteller om en slags allmenn oppfatning av russetiden som en unntakstilstand hvor «alt er lov», fordi man bare er russ en gang i livet. Et eksempel på dette, som både Emma og Sara snakker om, er å dumpe kjæresten sin i forkant av russetiden, slik at man er singel og «kan nyte russetiden til det fulleste» ved å ha mange sexpartnere i løpet av feiringen.

4.1.2 Planleggingsfasen

Til tross for at selve russetiden fremdeles finner sted tre uker i mai, starter planleggingen av russetiden som regel flere måneder, og ofte år i forveien. Dette handler i første omgang om å finne seg en gruppe. Noen av informantene var i gang med dette allerede i tiende klasse, mens andre ble med i en gruppe i løpet av det første eller andre året på videregående. Mange russegrupper oppstår med utgangspunkt i allerede etablerte vennegjenger. Hvis man ikke er en del av en naturlig vennegjeng, kan det hende at man blir spurt om å være med i noens gruppe, eller man kan spørre selv om å få være med i en. Det kan være problematisk å komme med i en russegruppe dersom man er for sent ute med å ta initiativ. Med tanke på at planleggingen av russetiden for mange starter tidlig på videregående, fylles gruppene fort opp, og det kan være vanskelig å finne folk å være på gruppe med, dersom man ikke har funnet sitt miljø på videregående «fort nok».

Hvis du kommer skeivt ut av det i førsteklasse, og for så vidt andreklasse; okei greit – da har du ikke russegruppe. Hvis du ikke treffer den vennegjengen eller havner i den klassen med de folkene, så blir det vanskelig å komme seg inn i den gjengen. For du må være med fra starten av (Ingrid).

Flere av informantene forteller at de tidlig visste at de ønsket å være med på en gruppe. For noen falt valget av gruppe naturlig på grunn av vennegjengen deres, mens andre var stresset for å ikke finne en.

Det var jo et stress egentlig. Folk begynte å lage logo, og alle begynte å ha gruppe, og så satt man der og ikke visste helt hvor man skulle gjøre av seg. Og jeg husker i første klasse på videregående, så tok jo lærerne dette her opp med oss, at «Ja, vi vet at russegrupper begynner å danne seg allerede». Og da satt jeg og hun venninna og bare så på hverandre, og bare sånn «Hæ? Hvordan er det mulig liksom? Hvem gidder å tenke på det, vi har jo så vidt begynt på denne skolen?». Her satt jo alle og tydeligvis hadde planlagt det, og vi satt der bare helt uvitende om at det var en greie (Maja).

Så fort en russegruppe er etablert, starter arbeidet med å skape gruppenavn og «konsept». Konseptet består av gruppas navn og logo, som gjerne er knyttet opp til et spesifikt tema. For mange grupper er det at medlemmene begynner å gå med egne gensere med logoen og alles etternavn trykket på, det første synlige tegnet på at gruppa er etablert. Det å gå med gruppegenser fremstår i intervjuene som en uskreven norm, og Amalie forteller at man ville blitt sett rart på dersom man var i en russegruppe som ikke hadde laget logo eller genser. Genserne bestilles ofte lenge før selve russetiden starter, og brukes gjerne gjennom hele tredjeklasse. Det er vanlig at gruppa har ett eller flere «dekknavn» før det endelige navnet og tilhørende logo «slippes» for offentligheten. Mange lager logo og genser både for dekknavnet, og det endelige navnet, som holdes hemmelig frem til russetiden nærmer seg. Noen av russegruppene har regler om bøteleggelse dersom man kommer i fare for å avsløre gruppas navn eller konsept, før det offisielle «slippet».

Når russegruppene er grunnlagt, kan medlemmene samles til gruppemøter. På møtene diskuterer og planlegger gruppa veien frem mot russetiden, men også andre arrangementer og fester som skjer før selve russefeiringen starter, blant annet «slippfestene». Gruppene har også en slags «rådspraksis» i forbindelse med viktige avgjørelser. Den vanligste prosedyren når valg skal tas, er demokratiske avstemminger. Dersom noen har spurt om å få være med på gruppa, er det vanlig at dette diskuteres i plenum med alle medlemmene, og at flertallets mening avgjør utfallet. Det legges en plan for hvordan de skal samle inn nok penger, og mange velger å arrangere dugnader. Mange grupper lager også en eller flere låter til gruppa, hvor gruppas navn eller dekknavn kommer frem i teksten. Det lages en Instagram-profil for gruppa, og det bestemmes hvilke innhold som skal legges ut på den. Noen grupper lager en kontrakt som blant annet forplikter medlemmene til betaling av pengesummer i forbindelse med innkjøp til gruppa. I tillegg blir mer eller mindre formelle roller og ansvarsområder fordelt mellom medlemmene.

4.1.3 Slippfesten – den store premieren

En av de tydeligste endringene informantene trekker frem ved dagens russefeiring, kontra tidligere generasjoners feiring, er gruppefestene som bygger opp mot selve russetiden. Det å feste med russegruppene starter nemlig ofte så fort gruppene er etablert. For mange vil dette si i første eller andre klasse, og flere av informantene forteller at det i tredjeklasse er fester med gruppene nesten hver helg. Festene før russetiden ser i innhold ganske like ut som under selve russefeiringen, med unntak av at man ikke drar på «rulling» i bussene og vanene, og at man ikke går i russeklærne.

Ja, altså, det er jo festing og gruppene samles. Selv om de kanskje ikke har buss og russeklær så er det fremdeles ganske det samme, om vi hadde hatt på oss russebuksen eller ikke. Men det er nok i april russetiden starter for fullt. Men jeg vil nok si at ok, da blir det kanskje litt mer (festing) i ukedagene, og bussene samles her og der. Men ... det er mye nå også liksom (Ingrid).

En av de vanligste festtypene i tiden før russetiden er «slippfester». Når gruppas konsept med tema og logo er etablert, velger gruppa en dato hvor dette skal «slippes» for omverdenen. Det er vanlig å ha slippfest både for dekknavnet sitt, og for det endelige gruppenavnet. Slippfesten fungerer som en slags «premiere» for fellesskapet i russegruppa, hvor man gir omverdenen en anelse av hvilke «type» russegruppe man er. «Satsegruppene» er de gruppene som legger ned mest tid, penger og innsats i russefeiringen og dermed også i slippfestene. Det er på slippfesten man offisielt viser at man er en gruppe, og hvem som er en del av den.

På slippet så har man et svært banner med logoen til gruppa, og så står det etternavnene til alle på siden. Og da er det liksom krystallklart hvem som er inn og hvem som er ut. Og veldig klart for folk hvem som er på gruppa (Lars).

I forbindelse med slippet møtes gjerne russegruppa for å feste sammen først, og oppretter en Instagram-konto hvor det legges ut bilder av logoen deres. Deretter kommer andre inviterte – gjerne andre russegrupper – og fester sammen med dem. Noen grupper har mindre slippfester med noen få inviterte, hjemme hos en på gruppa, mens andre leier store lokaler og inviterer mange grupper. Lars beskriver hvordan slippfesten til gruppa deres oppnådde «syk stemning», etter mye forberedelser og innkjøp:

Det var jo (betaling) for leie av vektere. Og så leier vi inn lyd da heldigvis, og så var jeg DJ. Og så hadde vi lys som vi måtte kjøpe. Og røykmaskin. Men da går man liksom «all out». Og det er liksom helt syk stemning (Lars).

4.1.4 Dyrking av fellesskapet i russegruppa

Å være russ handler altså helt tydelig om mye mer enn det å ta på seg en russebukse og å feste tre uker i mai. Det er påfallende hvor lite informantene omtaler russetiden som en avgangsmarkering. At man er ferdig med 13 års skolegang, tematiseres nesten ikke i det hele tatt i intervjuene. Det er noe paradoksalt ved at forberedelsene til russefeiringen øker i pengebruk, tidsbruk og antall fester, i takt med at selve feiringen har mindre og mindre å gjøre med de man går på skoletrinn sammen med. Det å feire en kollektiv avgangsmarkering med klassen, virker for informantene som noe de aner at tidligere generasjoner har gjort før dem, men som de har lite forhold til selv, og anser som en mindre synlig praksis ved den nåværende feiringen. Det er vanlig at gruppemedlemmene går på ulike skoler, noe som understreker at feiringen har mindre å gjøre med fellesskapet på skoletrinnet.

(...) Jeg vet at når foreldrene mine sammenligner med når de var russ, så var det ofte at du var sammen med folk på din skole. Nå er det mer spredt, og du er mer med de som var vennene dine fra før av på en måte. Så det har blitt mer grupperinger, det er ikke så mye samhold lenger mellom russerne (...) Jeg er ikke så mye med de andre fra skolen, selv om vi på en måte er et kull sammen som skal være ferdige med tretten års skolegang (Amalie).

Den gruppevise forberedelsen og opptrappingen til russetiden er med andre ord en vel så sentral del av det å være russ, som selve feiringen i mai. Durkheims begrepsapparat er formålstjenlig som analytisk verktøy for å forstå mer av hvorfor nettopp den lange planleggingsfasen og de mange gruppefestene har betydning for det å ønske medlemskap i en russegruppe. Det at det så tydelig og synlig avgrenses hvem som er innenfor og utenfor en russegruppe, gjør det nærliggende å trekke paralleller mellom russegruppene og gruppene i Durkheims studier av australske totemsamfunn. Russegruppen kan på mange måter minne om en klan, hvor felles regler, ritualer og symboler, binder medlemmene sammen og skiller gruppa fra andre russegrupper og utenforstående. Durkheim beskriver hvordan en klan eller en del av en totemstamme samles til felles dyrking av totemet (Durkheim, 1912/2001, s. 162). I den sammenhengen kunne et mulig analytisk perspektiv vært å forstå selve russefeiringen i mai som den hellige tiden, og sett på hvordan ulike russegrupper samles for å dyrke et større

russefellesskap, gjennom felles ritualer som for eksempel russetoget eller busstreff underveis i «rullingen». På bakgrunn av at så få av informantene tematiserer noe «storfellesskap» blant russen og vektlegger at russetiden i større grad handler om hvem man er på russegruppe med, velger jeg å bruke Durkheims begreper til å se på hvordan medlemmene av hver enkelt gruppe samles for å dyrke sitt gruppekonsept.

Durkheim beskriver, som vist i teoridelen, hvordan klanmedlemmene skiller mellom det hellige og det profane, blant annet gjennom forbud og regler (Durkheim, 1912/2001, s. 40). Den interne solidariteten i russegruppene opprettholdes blant annet gjennom kontrakter og regler om å holde konseptet hemmelig. Dette synliggjør hvordan selve konseptet i seg selv kan forstås som noe som holdes hellig for medlemmene i gruppa. I så måte kan vi forstå gruppas konsept som et totem. Logoene som trykkes på blant annet gruppegenseren, fungerer både som et synlig symbol på gruppa gjennom et emblem (jf. Durkheim, 1912/2001, s. 95), og som noe som knytter medlemmene sammen og skaper en felles gruppeidentitet.

For at fellesskaps- og identitetsfølelsen skal kunne vokse frem, er gruppene avhengige av både planleggingen og opptrappingsfestene; i denne terminologien både den profane og den hellige tiden. Gruppemøtene, dugnadene og arbeidet med å lage låt, logo og klær er viktige elementer og nødvendige gjøremål i forberedelsen til den store feiringen og til de mange mindre feiringene som skjer i opptrappingen mot russetiden. Den hellige tiden; i dette tilfellet forstått som gruppefestene, skiller seg fra den profane tiden, fra hverdagslivet på videregående, og planleggingen av russetiden. Her samles gruppemedlemmer som vanligvis kanskje befinner seg på ulike skoler, for å feste, drikke og danse sammen til russelåtene som fungerer som en hyllest til gruppa (jf. Durkheim, 1912/2001, s. 162). Vi kan forstå planleggingsfasen som en måte å «bygge» konseptet opp på, og festene som en «dyrking» og tilbedelse av det. Den virkelig store utøvingen av fellesskapet skjer under selve russetiden i mai, som det er knyttet mest spenning og forventninger til. Det er nettopp denne tiden gruppa gjennom måneder og år har forberedt seg til, og lagt ned tid, penger og arbeidsinnsats for å optimalisere. Nervøsiteten mange kjente på for å ikke finne en gruppe, slitet etter dugnader, og timene som er lagt ned i planlegging og organisering, blir nå tilsynelatende tilsidesatt for et opphøyet fellesskap. Dyrkingen av gruppas konsept når dermed sin topp i russetiden, selv om den også er tilstedeværende gjennom de mange gruppefestene i løpet av alle årene på videregående.

Durkheim fant at dyrkingen av totemet også kunne forstås som en dyrking av selve fellesskapet i klanen (Durkheim, 1912/2001, s. 154). I russegruppens tilfelle blir dette særlig synlig gjennom slippfestene, hvor feiringen av gruppekonseptet blir en tydelig feiring av *seg selv*, og har lite å gjøre med at man snart er ferdig på videregående. Festen og dansingen finner sted under et banner med gruppas logo og navnet på alle i gruppa, og gjennom å gå «all out» som gruppa til Lars, viser man frem og opphøyer det fellesskapet man har brukt penger og tid i planleggingsfasen på bygge opp. Slik kan vi forstå gruppefestene som en fellesskapsdyrking, utkledd som opptrappingen til en avgangsmarkering. Festingen legitimeres gjennom en mentalitet om at man tross alt bare er ferdig på videregående en gang i livet. Men, som Ingrid beskriver, «dras» feiringen ut i fester som egentlig ikke har noe med dette å gjøre. Festenes funksjon kan altså forstås som en dyrking av selve fellesskapet i gruppene.

For å forstå Lars sin opplevelse av «syk stemning» på slippfesten, kan vi anvende Durkheims begrep om kollektiv effervesens. Som forklart i teorikapittelet viser Durkheim gjennom studiene av stammesamfunn at når en klan samles for å tilbe totemet sitt, kan det underveis i den rituelle sammenkomsten oppstå en kollektiv effervesens blant medlemmene; en intens brusing og oppstemthet som gjør betydningen av enkeltindividene mindre, til fordel for et sterkt fellesskap (Durkheim, 1912/2001, s. 162–163; Levang et al., 2017, s. 67). Stemningen som oppsto mens Lars og gruppa hans danset og festet i et lokale de har tjent egne penger for å leie, med lyskastere og røykmaskin, utløste en sterk fellesskapsfølelse mellom han og «gutta», og en ekstatisk stemning. Slik kan slippfestene forstås som et fellesskapsritual hvor deltakerne i effervesensforsamlingen kan oppleve at de blir «revet med», og at relasjonen mellom gruppemedlemmene blir styrket gjennom en slik kollektiv opplevelse (jf. Durkheim, 1912/2001, s. 163).

«Hellig tid» hvor gruppene samles for å dyrke konseptet og fellesskapet gjennom fest, er altså ikke lengre en praksis som strekker seg over tre uker i mai, men for mange over alle årene på videregående. Vi kan slik si at den hellige tiden som russ varer lengre enn noen gang før, noe som også fører til at planleggingstiden starter tidligere og tidligere. Dette gir gruppene mulighet til å bygge og «optimalisere» fellesskapet innad i gruppa over lengre tid. En påfølgende konsekvens av dette, som flere av informantene tematiserer, er at de ungdommene som ikke er med på en russegruppe, risikerer å bli stående på sidelinjen av enda flere sosiale arrangementer, ikke bare i tre uker, men potensielt i tre år.

Informantene har noe delte meninger om livet uten russegruppe. Ane, som ikke har gruppe, synes ikke at manglende gruppemedlemskap går ut over hvilke sosiale sammenkomster hun kan delta på, og opplever seg inkludert av andre som har russegruppe. Ingrid opplever derimot at det har vært vanskelig å finne sosialt nettverk på videregående fordi hun ikke er en del av en gruppe. Emma valgte i første omgang å takke nei til medlemskap på en russebuss, fordi hun ikke fikk lov til å være med av foreldrene sine. Hun beskriver andreklasser på videregående som et ensomt år, hvor hun ikke hadde mange å være sammen med, fordi de andre jevnaldrende brukte mye tid på både planlegging og festing med russegruppene sine. Til slutt var det likevel foreldrene hennes som oppmuntret henne til å bli en del av en russebuss, som følge av at hun var mye alene når hun ikke var en del av en gruppe.

Dette tyder på at det kan være ensomt å ikke ha et fellesskap å dyrke. Fordi stadig flere av de sosiale sammenkomstene tilknyttet russefeiringen skjer i gruppene, handler deltakelse i en russegruppe for mange om det å unngå å bli alene. Flere av informantene forteller om deltakelse i russegrupper som et slags sosialt sikkerhetsnett, og omtaler dette som hovedgrunnen for medlemskapet sitt. Det å være en del av en gruppe sikrer at man alltid har noen være sammen med i selve russetiden, i opptrappingen mot den, og på 17. mai. Sara er en av dem som beskriver det som «sosialt smart» å være en del av en russegruppe. Hun forteller at en uskreven regel på videregående er at dersom én på gruppa skal bli invitert på en fest, må hele gruppa få lov til å komme. Dersom ett av medlemmene kjenner noen som skal arrangere fest, blir derfor hele gruppa invitert. Det er derfor taktisk å være på gruppe, fordi man høster sosialt fellesskap, ikke bare av sitt eget nettverk, men også av nettverket til alle de andre på gruppa. Det faktum at så mye av de sosiale sammenkomstene i russetiden og opptrappingen mot den skjer gruppevis, gjør at det å være russ uten gruppe, kan bli sett på som litt rart, eller lite hensiktsmessig, fordi man da ikke har noen å feire sammen med.

(...) Nå har det blitt sånn at om man ikke er på russegruppe, så er det ikke helt sosialt akseptert å være russ. Det bryter veldig med de sosiale normene vi har skapt gjennom årene. Så er det liksom sånn at hvis man ikke er på en gruppe, så blir det liksom litt teit å feire russetiden. Fordi man har jo ingen å feire russetiden med (...) Man kan jo alltid feire russetiden med en annen russegruppe selv om man ikke er på en russegruppe selv. Men da må man forvente at det blir en veldig kort og ensom russetid. Så ... med tanke på hva man skal gjøre i russetoget og alt sånn, så må man jo på en måte være i en gruppe. Det er ingen som har lyst å gå i toget alene (Emilie).

Nettopp det at «russetiden» varer så lenge, ser ut til å være en grunn til å «måtte» skaffe seg gruppe, og er avgjørende for å forstå hvorfor dette er et stressmoment for så mange det første året på videregående. Når russefeiringens hovedfokus ligger i å bygge opp og dyrke et gruppefellesskap, øker også belastningen av å ikke være en del av et sikkerhetsnett. Å være en del av en russegruppe forsørger altså ungdommene med en garanti mot å være alene, og med et fellesskap å dyrke.

4.1.5 Gruppeg(r)enser

Genserne som russegruppene lager er en viktig måte å signalisere at man ikke står alene. Det er i første omgang gjennom disse at gruppas konsept synliggjøres og kommer til uttrykk for allmennheten. Flere informanter forteller at gruppa deres var ivrig etter å få laget gruppegensere tidlig, slik at man kunne begynne å bruke den på skolen. For noen av informantene er det å få en genser med logo og navnet sitt på, en av de viktigste årsakene til at de valgte å bli med i en russegruppe.

Intervjuer: Hva var det som gjorde det viktig for deg å være med i en gruppe?

Amalie: Jeg tror det har litt med den logoen og gensen. Det er litt kjekt å være en del av en gruppe som har sin egen logo og går med navnene på armen og sånne ting.

Intervjuer: Mhm. Hva er det med logoen eller gensen eller gruppetilhørigheten som er bra?

Amalie: Jeg føler det er det at du tilhører noe på en måte. Noe som er ditt, det er din gruppe. Du har vært med å lage den, du har på en måte et samhold i det. Det er i hvertfall det som appellerer til meg. Den følelsen av at det er noe du har lagd selv. For vi har jo vært med å designe logoen og alt sånn. Så jeg tror hvis det ikke hadde vært en del, så vet jeg ikke om jeg hadde nødvendigvis orket å være med i en gruppe. Da kunne jeg bare vært russ alene.

Det å forstå planleggingen og festingen som en funksjon for å bygge og dyrke konseptet og fellesskapet i russegruppa, kan bidra til å forklare hvorfor gensen i seg selv for noen ser ut til å være grunn nok til å delta i en gruppe. Gensen fungerer som et ytre symbol som definerer og synliggjør for omverden at man har et fellesskap å dyrke sammen med andre, og at man av noen er regnet som «innenfor» i sosiale sammenkomster. Det er med andre ord trygt å ha et synlig bevis på at man har tilhørighet et sted. Hva konseptets tema er, eller

hvordan logoen ser ut, fremstår ikke særlig betydningsfullt. Det viktigste er at man er en del av et konsept. For Amalie sin del ser det ut til at selve symbolet på at man er en del av en gruppe, er essensielt for å velge å delta i den. Jo tidligere man kan begynne å gå med gensen, jo tidligere får man signalisert ovenfor andre at man er en del av et fellesskap. Tilsvarende øker potensielt stressnivået og tidspresset for de som fremdeles mangler en genser og en gruppe.

4.2 Russegruppens fellesskapsopplevelse

Til nå i analysen har jeg sett på hvordan festingen og planleggingen av russetiden kan forstås som en bygging og dyrking av fellesskapet opp mot russetiden. I dette delkapittelet vil jeg se nærmere på hvordan informantene opplever fellesskapet i sin egen russegruppe, og hvordan festingen også kan forstås som en gruppeopptreden, gjennom å anvende Durkheims begrep om kollektiv effervesens i samspill med Goffmans dramaturgiske metafor.

4.2.1 «Russegrupper er litt oppskrytt»

Lars forteller at han har en helt annen «connection» til de han er på gruppe med, i forhold til andre gutter på skolen. Han beskriver et sterkt samhold i gruppa si, og omtaler fellesskapet som et brorskap. Lars er derimot den eneste av informantene som beskriver russegruppen sin med en slik entusiasme. I arbeidet med datamaterialet har det fascinert meg hvordan de fleste informantene har noe som fremstår som et ambivalent forhold til sin egen russegruppe, til tross for at mange av dem har brukt mye tid og penger på å dyrke fellesskapet. Flere informanter beskriver fellesskapet i gruppa si som «helt greit», og et gjennomgående trekk er at flere blir slitne av intriger og konflikter som ofte oppstår.

Intrigene kommer blant annet til uttrykk gjennom at noen snakker om andre medlemmer når de ikke er til stedet, gjerne på internett. I tillegg til at gruppene har felleschatter på Messenger eller Snapchat, forteller flere at det er vanlig med mindre gruppechatter med bare noen av medlemmene. Maja omtaler disse mindre gruppechattene som «bitchegrupper» hvor noen av jentene snakker om hva andre jenter på gruppa har sagt eller gjort, bak ryggen deres. Amalie har lignende erfaringer fra sin egen gruppe:

(...) Så det vet jeg har skjedd i vår gruppe også. Hvis noen har gjort noe, så er det fort å sende melding til en og «Årgh, nå synes jeg det hun sa var irriterende, hvorfor sa hun det?», og sånne ting. Så det har jo blitt litt sånn ekskluderende også, ja (Amalie).

Et annet gjentakende trekk ved fellesskapet i russegruppene, som ofte skaper grobunn for utfordringer, er at man ikke nødvendigvis i utgangspunktet kjenner de andre medlemmene så godt.

Jeg synes russegrupper er litt oppskrytt (...) Du kjenner egentlig ikke alle som er på russegruppen som regel. Jeg føler hvertfall det er sånn for de som er outsiders fra de «quote on quote» populære gruppene, det blir kanskje en sammenmiks av folk du ikke kjenner så godt, du kjenner kanskje én der (Nora).

En vanlig praksis er at to eller flere russegrupper slår seg sammen til én for å få flere medlemmer. Å være flere medlemmer er taktisk av flere grunner, blant annet at man blir invitert på flere fester fordi man til sammen har et større nettverk. Sara sin gruppe valgte å gjøre nettopp dette. Etter gruppesammenslåingen skjedde har hun opplevd fellesskapet i russegruppa som litt rart, fordi hun ikke føler at hun kjenner de nye jentene.

Jeg synes det var så rart når vi slo oss sammen med de som vi ikke kjente. Og det er jo fortsatt egentlig sånn når jeg kommer et sted så er man er liksom med dem som man egentlig kjente fra før (...) Jeg har ikke lært meg navnet på alle de nye jentene en gang, jeg blander de fortsatt. Så det er ganske sånn rart fellesskap (...) Det blir liksom veldig sånn, «nå er vi bestevenner, nå har vi ett år på å bli kjent, så skal vi være bestevenner, så skal vi være sammen i russetiden». Man prøver liksom å bli kjent med dem, men det er jo litt rart at man kommer et sted og så er det sånn, «ja, har du noen søsken?» liksom (...) Det eneste man gjør er jo drikkeleker og å dra på fest sammen. Så det er jo ikke sånn at man lærer normale ting om hverandre. Men du kan liksom ... du vet hvem det er på en måte. Du vet hvem de kjenner og sånn (latter) (Sara).

Gruppa til Sara bruker altså som mange andre året på å «optimalisere» fellesskapet, med mål om å være «bestevenner» i russetiden. Durkheim beskriver hvordan et fellesskap er avhengig av at kollektive ideer og følelser regelmessig bekreftes av medlemmene for å kunne opprettholdes, og for å skape en opplevelse av felles personlighet (Durkheim, 1912/2001, 322). Det kan se ut som om flere av gruppene har en slags innforstått holdning om at man *må* ha det kjekt sammen som gruppe, særlig når russetiden starter. Ritualer som fester og drikkeleker opprettholdes, men med en slags bismak; noen av medlemmene ønsker nemlig å kaste ut Sigrid (fiktivt navn) – en annen jente i gruppa. Sara vet ikke hvorfor de mener dette,

og har fått beskjed om at det ligger personlige årsaker til grunn for ønsket, som de ikke vil oppgi til resten av gruppa. Ved flere anledninger har disse jentene gitt tydelig beskjed om at de ikke vil komme på sosiale sammenkomster dersom Sigrid er til stede. Sara synes det er barnslig oppførsel, men at det er vanskelig å vite hva hun skal gjøre med situasjonen. Det er med andre ord en tydelig dissonans mellom fellesskapet slik man ønsker at det skal fremstå og være, og slik det faktisk oppleves.

Mange av informantene beskriver også en lignende type dissonans i sine grupper. Emma som er en del av en russebuss, foreller at selv om de fester mye sammen, opplever hun ikke fellesskapet i gruppa som trygt. Hun har opplevd at det er vanskelig å si meningene sine, fordi andre på gruppa blir sinte, og egentlig skulle hun ønske at russebusser var forbudt. Hun opplever likevel at hun «betaler for å ha venner», og at hun måtte være en del av bussen for å ha noen å være sammen med, selv om hun egentlig ikke trives så godt på gruppa. Emilie forteller at gruppa hennes ofte krangler og er uenige med hverandre. Hun tror derimot at fellesskapet på russegruppen hennes ser bedre ut på Instagram når det legges ut innhold fra festene deres, enn det som er realiteten.

På Instagram kan det nok virke som at vi drar på fest sammen hele tiden og at vi er veldig gode venner hele tiden. Fordi alle på sosiale medier prøver å fremstå som den beste versjonen av seg selv. Så jeg tror nok at om noen bare ser oss på Instagram, så vil de ha et helt annet inntrykk av hvordan vi er som gruppe, enn om de kjenner oss «in real life» da (Emilie).

I løpet av festene legger russegruppene ofte ut «Instagram-stories» og bilder av «syke ting» som skjer på fest. Dette kan være filmer av folk som spyr, danser og fester. Nora forteller at noen kanskje gjør mer ekstreme ting, fordi man vet at det blir filmet og lagt ut, enn det man ville gjort dersom det ikke skulle blitt publisert noe sted.

Intervjuer: Hvilke ting er det som typisk legges ut, som blir mer ekstremt fordi det blir filmet?

Nora: Jeg vet ikke om det er ekstremt, men for eksempel folk som legger seg ned i snø når de er fulle. Eller folk som legger ut at de drikker fra navlen til folk (...) Jeg vet at venninna mi, når jeg holdt på å spy eller noe, så ville hun filme det, fordi det hadde vært så funny å ha en russevideo av at jeg spyr.

Intervjuer: Hva er det som gjør at det hadde vært kult med en film av noen som spyr for eksempel?

Nora: Det har vel å gjøre med at det er litt ekstremt. Og du ser at «you are having a good time» fordi de er drita.

Selv om Noras venninne fra russegruppa gjerne vil legge ut grenseoverskridende videoer av folk som spyr, for å vise Instagram-følgerne deres at gruppa har det kjekt sammen i fylla, er altså Noras opplevelse at gruppas fellesskap er oppskrytt.

4.2.2 Dramaturgisk lojalitet

Denne noe påtatte gjennomføringen av fellesskapsritualer som drikkeleker og andre «syke ting», kan på den ene siden tolkes som et forsøk på å «tvinge fram» eller legge til rette for en sterk fellesskapsfølelse, som mange kjenner på en forventning om at må oppstå før russetiden. Dette resulterer for gruppa til Sara sitt tilfelle i en slags mer eller mindre bevisst «fake it till you make it»-holdning, hvor kollektive kraftanstrengelser utføres for å legge lokk på underliggende intriger. Jentegjengen har pågående konflikter seg imellom, men disse ties det om på festene.

Flere av informantene ser altså ut til å ha en opplevelse av at det er noe «kunstig» ved gruppas oppførsel i møte med andre. Det er noe kunstig ved at man ikke kjenner hverandre, men likevel skal være «bestevenner», og ved at man skal legge ut filmer av at man «are having a good time» når fellesskapet egentlig kjennes mer glorifisert ut enn det som er faktum. Dette «kunstige» kan vi gjennom anvendelse av Goffmans (1959/1992) dramaturgiske metafor, også tolke som en opptreden frontstage. Russegruppene fungerer sammen som et opptredenslag, som foretar en rekke valg som en del av inntryksreguleringen i møte med omverdenen, for å utad vise at en sterk fellesskapsfølelse er tilstedeværende når gruppa samles.

Sammenslåingen som Sara sin gruppe gjorde med en annen jentegjeng, kan forstås som et aktivt handlingsvalg i en inntryksregulering. Fellesskapet ble ikke noe bedre av å slå seg sammen med jentene de ikke kjente. Likevel har medlemmene noe å tjene på sammenslåingen. Det å være en del av en stor gruppe kan forstås som det Goffman (1951) betegner som et statussymbol, fordi det å vise at man har mange venner høster mer sosial status enn å «bare» være syv stykker på gruppa. Frontstage signaliseres det at gruppa er en stor og god venninnegjeng, som alltid har noen å være sammen med. Backstage kjenner de

egentlig ikke hverandre, og Sigrid blir utfrys av noen av medlemmene. Likevel opprettholdes en dramaturgisk lojalitet (jf. Goffman, 1959/1992, s. 176), gjennom at alle spiller ut rollen som bestevenner, for å forhindre en blottleggelse av at fellesskapet ikke fungerer optimalt. Alle medlemmene på gruppa er tjent med dette, fordi det å være en del av en stor og velfungerende gruppe uttrykker en form for sosial kapital, ved at man signaliserer at man har et stort nettverk (jf. Bourdieu, 1986, s. 248–250).

For å opprettholde inntrykket av at man er en velfungerende gruppe som oppnår «syk stemning», har man også behov for at andre utenforstående er dramaturgisk lojale mot gruppa. Lars forteller at slippfesten er en viktig del av etableringen av gruppas rykte. Sett i lys av Goffmans begrepsapparat, er «slippet» og den tilhørende slippfesten den første store gruppeopptredenen russegruppene gjør frontstage.

Det er også en veldig tydelig «point» hvor man liksom kan lage popularitet på en måte, folk ser hvor bra slippet er. Folk legger ut sånn der «dritbra slipp gutta» på Jodel, eller «drittslipp». På Instagram legger andre brukere ut «gratulerer med slipp». Så sånne ting er jo brukt for popularitet (Lars).

Fordi nettopp slippfesten er en så sentral del av rykteetableringen til gruppene, blir det viktig som venn å møte opp på andre venner sine slippfester. Lars beskriver hvordan han som venn føler seg forpliktet til å komme på slippfestene til kompisers russegrupper, og at han dermed deltar i lojalitet for å forhindre at gruppa til vennene hans får et dårlig rykte.

(...) Det blir en formalitet og showe opp på en viss måte. Og så blir det ikke egentlig de folka du vil være med. Det blir dine kompisar som du ble invitert med, pluss en gjeng med tilfeldige folk som du ikke kjenner. Og så blir det liksom enda et lokale eller en bar eller et eller annet som de leier ut. Og da må man på en måte gi hundre prosent. For ellers så får folk dårlig rykte og sånne ting. Det er jo litt sånneit (Lars).

Lars blir dermed også en del av opptredenen til kompisene hans sine grupper. Ved å «gi hundre prosent», legge ut gratulasjoner på sosiale medier, og vise at man koser seg, uttrykker man at dette er en fest folk kommer til å huske, hvor fellesskapet dyrkes og stemningen blir «syk». Selv om Lars forteller at han egentlig er litt lei av å være på så mange slippfester, gjennomfører han av plikt noe som her kan forstås som en slags falsk opptreden, for å bekrefte dem som en gruppe som lager god stemning. En gruppe kan altså bevisst eller ubevisst spille ut en ønsket opptreden og legge til rette for at andre skal ha et bestemt inntrykk

av den, men selve omdømmet til gruppa åpenbarer seg hovedsakelig i det andre definerer gruppa som. Vel så viktig som gruppas egen opptreden, er altså andres bekreftelse og presentasjon av gruppa.

4.2.3 Iscenesatt kollektiv effervesens

Sett utenifra kan de tilsynelatende sterke fellesskapsopplevelsene på festene, gjøre det nærliggende å hevde at en opplevelse av kollektiv effervesens har funnet sted. Som vi har sett beskriver mange av informantene gruppefester fylt av jubel, brusende og «syk» stemning, dansing og grenseoverskridende oppførsel, hvor ungdommene gjør handlinger de kanskje ikke ville gjort utenfor russefestene. Alt dette samsvarer med Durkheims (1912/2001) begrep om kollektiv effervesens, men når man ser nærmere på fellesskapene ser man at noe avgjørende ved den kollektive effervesensen mangler. Til tross for dansens og jubelropenes tilstedeværelse, uteblir nemlig for mange de sterke og intense følelsene for fellesskapet. Fra utsiden ser det åpenbart ut som om gruppene fungerer som et vellykket fellesskap, som gjerne oppnår kollektiv effervesens når de fester sammen. Inntrykket står derimot ofte ikke i stil til slik fellesskapet faktisk oppleves for mange av informantene.

Det at mange gjør «syke ting» på fest når de vet at de blir filmet, vitner om at det ikke nødvendigvis skjer som en følge av at fellesskapsfølelsen er så intens som det noen ønsker å fremstille den som, men at det skjer som et resultat av forventninger om at grenseoverskridende ting skal skje når russegruppa samles for å feste. Det kan se ut som om mange av informantene beskriver noe som jeg har valgt å kalle for en *iscenesatt kollektiv effervesens*, hvor individene og gruppa fremfører en fellesskapsstemning i tråd med forventninger om hvordan man skal oppføre seg i den gitte situasjonen. Forventningen om at fellesskapet og samholdet skal være veldig sterkt, gjør at noen grupper, som for eksempel Sara sin, iscenesetter en sterkere fellesskapsopplevelse enn det som er realiteten når gruppa er backstage. Den sterke tilknytningen til fellesskapet som en opplevelse av kollektiv effervesens innebærer, uteblir likevel for mange. Frontstage ønsker man å vise brusing, oppstemthet og sterke følelser for fellesskapet, mens mange i virkeligheten savner nettopp denne ektefulte ekstasen, og opplever samholdet som noe tynnlitt.

Som vist i teoridelen kan kollektive handlinger forsterke følelsen av et fellesskap innad i gruppa, men det også kan forsterke en avstand mellom de som er med «for fullt» og de som

melder seg ut (Tjora, 2018, s. 64). Sara er en av dem som opplever et skille på gruppa si. Hun erfarer at noen av jentene på gruppa «styrer på», og bryr seg mye om hvilket image gruppa skal ha, mens hun selv «bare er der». For Amalie sin del er det viktig at alle på gruppa hennes er motiverte for å bidra til en bra russefeiring. Noe av det hun så etter i valget om hvorvidt to jenter skulle få være med på gruppa, var blant annet nettopp om de virket motiverte for å være med. Frustrasjonen ble derfor stor når Amalie opplevde at ikke alle på gruppa ville bidra til å fullføre dugnaden som de hadde påbegynt til inntekt for russegensere. Dette er eksempler på et gjentakende konfliktmønster på gruppene, hvor noen altså ønsker å gå «all in» i dyrkingen av fellesskapet i håp om å kunne oppnå en form for kollektiv effervesens, mens andre bare delvis engasjerer seg i å bygge et sterkt fellesskap, og altså er mindre opptatt av hvilken opptreden gruppa har i møte med andre.

4.3 Forhold og fordommer mellom ulike russegrupper

I dette delkapittelet skal jeg se nærmere på hvordan medlemmene i russegruppene ser seg selv og egen gruppe i relasjon til andre russegrupper. Når informantene beskriver sine egne russegrupper, fremstår det ofte som om de bruker «de kule» russegruppene som en slags referanseramme. På bakgrunn av dette vil jeg først redegjøre for hva som kjennetegner «de kule», før jeg, gjennom Lamonts begrep om grensearbeid, ser nærmere på hvordan ulike grupper nærmer seg og distanserer seg fra hverandre.

4.3.1 «De kule og populære»

Nesten alle informanter forteller om «de kule og populære» folkene, som en spesifikk gruppe mennesker i miljøet deres. Selv om ungdommene er fra vidt forskjellige plasser i landet, er det de samme karaktertrekkene som går igjen, i alle sine svar på spørsmålet om hva som kjennetegner de kule. Goffman beskriver, som vist i teorikapittelet, hvordan mennesker med lik sosial status ofte oppfører seg likt (Goffman, 1951, s. 295). Informantene trekker frem at de kule har en kjennetegnet og lik måte å fremtre på. Disse menneskene har en tendens til å samle seg på de samme gruppene. «A-bussen» er et godt etablert begrep for den aller kuleste bussen, med høyest konsentrasjon av kule folk.

Hvor mye status en person har, avhenger også av hvor lenge man har innehatt de riktige kvalifikasjonene, i følge Goffman (Goffman, 1951, s. 301). Mange av informantene forteller at de som er på de kuleste gruppene, som regel er de samme folka som var kule på ungdomsskolen og barneskolen. De kule har altså innehatt status som nettopp dette over lang tid. Lars eksemplifiserer med at guttene på A-bussene ofte er de som alltid har vært gode i fotball. En kul person beskrives ofte som høylytt, og en som tar mye plass i sosiale settinger. De har stort nettverk, mange kontakter, og er ofte de som sørger for at resten av gruppa blir invitert på fest. De kuleste er ofte de som er «drøyest», og som legger ut mest på sosiale medier, i tillegg til å ha flest følgere. De kuleste jentene er de som er mest ettertraktet av guttene, de som er penest og de som «byr mest på seg selv».

Når informantene snakker om de «kule og populære» som en spesifikk gruppe med konkrete kjennetegn, samsvarer dette tydelig med Lamonts begrep om grensarbeid. Gjennom å trekke slutninger om hvordan man selv skiller seg fra andre, forstår man også sin egen posisjon i et sosialt hierarki (Lamont, 2000, s. 2). Alle informantene ser ut til å ha en bevissthet over hvor de selv er plassert i dette hierarkiet, og vet godt hva de selv og gruppa deres *ikke* er.

Hva man som gruppe og individ er og ikke er, er nemlig ofte synlig lenge før russetiden starter. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom «rulling» med eldre russekull. Rulling er en betegnelse for når man i russetiden kjører rundt i bussene og vanene, og fester samtidig. Etter en stund stopper bussene ofte ved et samlingssted, hvor man møter andre busser og fester sammen med dem, før man kjører videre. Bussene har ofte mulighet til å ta med seg noen utenforstående på rulling. Førsteklassingene omtales som «rullekullet», og det er vanlig at særlig førsteklassejenter blir med tredjeklasseguttene på rulling.

Flere informanter forteller om at det er vanlig å søke om «rulleplass». Ofte har én eller flere bussmedlemmer ansvar for å velge hvem som får være med på rulling hver kveld. Man kan søke om plass enten som enkeltperson, eller som russegruppe. En velkjent praksis er at en gruppe sender en liste med navnet på alle medlemmene, og at guttene på bussen velger hvem av jentene som får være med og ikke. Guttene kan be om bilder av jentene, eller sjekke ut hver enkelt jente sin Instagram-profil for å gjøre seg opp en mening om hvem som skal få rulleplass og ikke. Det avgjørende er hvorvidt guttene synes jenta er attraktiv eller ikke. Emma forteller at det typisk er jentene som viser mest kropp på bildene som blir valgt.

Amalie forklarer at hun ikke har vært med på rulling med bussene og ikke kjenner noen som eventuelt ville hatt henne med. Hun begrunner dette med at «de heller ville ha med andre mer populære jenter». Amalie trekker med dette noen slutninger om at andre jenter blir kategorisert som mer populære enn henne selv. Slik forstår hun også noe av sin egen i posisjon i forhold til de kuleste jentene, slik Lamont (2000, s. 2) viser.

4.3.2 Nærhet til de kuleste

Det finnes altså en slags objektiv forståelse av hvem som er «de kule» og «mindre kule» i et bestemt område eller miljø. Maja forteller hvordan dette synliggjøres på en konkret måte, blant annet gjennom at Instagram-profilen til skolens russestyre, bare følger profilene til de kuleste russegruppene på skolen, men ikke den hun er en del av. Til tross for den objektive enigheten om hvem de kuleste er, ser det ut til at individene har ulike subjektive tilnærminger til disse menneskene. Noen ønsker nærhet til de kule, både gjennom å bekjentskap og væremåte, mens andre ønsker å distansere seg fra dem.

Sara forteller at gruppa hennes utenfra anses som kul, noe hun hovedsakelig tror skyldes noen spesifikke jenter på gruppa hennes, som er pene, kjenner mange, og som alltid kan fikse fest. Goffman beskriver, som vist i teoridelen, hvordan det å omgås med mennesker med høy sosial status fungerer som et statussymbol i seg selv (Goffman, 1951 s. 299). Nærhet til de kuleste, bidrar altså til at hele gruppa får rykte som kul. Enkeltpersoner som anses som kule, har derfor stor innflytelse på en gruppe sitt image. Med den samme logikken ser man hvordan førsteklassejentene som fikk være med på rulling, oppnår en status som pene og populære, fordi de har blitt valgt ut av gutter med høy sosial status.

De kule jentene på Sara sin gruppe snakker mye om hvilket image de ønsker at gruppa skal ha, og jobber mot at gruppa skal bli sett på som nettopp kule. Goffman beskriver hvordan vi klassifiser andre menneskers sosiale status gjennom å se til hvilke statussymboler de er i besittelse av (Goffman, 1951, s. 295). Ved bruk av Lamonts begrepsapparat, ser vi at gjennom å kategorisere folk og praksiser på denne måten som kule eller mindre kule, opprettholder Saras gruppa et «vi» som skiller seg fra «de andre» mindre kule (Lamont, 1992, s. 2). Gjennom opprettholdelse av disse grensene, markeres en avstand til de mindre kule gruppene, som helt konkret kommer til uttrykk blant annet gjennom hvilke andre folk man kan omgås med. Sara forteller at de noen ganger unngår å dra på fester, fordi de vet at andre mindre kule

grupper skal være der. Dette påvirker også hvilke andre russegrupper man skal være «venner» med.

I helgene er det vanlig at russegruppene legger ut bilder på sosiale medier av at de har vors sammen. Andre grupper kan da ta kontakt med dem og invitere dem videre til der det er fest. Sara forteller at hennes gruppe ofte bli invitert videre, noen ganger av grupper de ikke kjenner. Majas erfaringer med dette er derimot annerledes:

Det har vel aldri skjedd at vi har blitt invitert videre (...) De populære gruppene, de der fire gruppene som på en måte regjerer skolen, de vet jeg at blir invitert videre. Det er litt rart synes jeg, fordi vi er åtte personer som det er relativt enkelt å få plass til. Men de har ikke plass til oss, men de har plass til de 22 jentene i den andre gruppa. Så ja ... (Maja).

Dersom vi som Goffman (1951, s. 299) forstår det å omgås mennesker med høy sosial status som et statussymbol i seg selv, kan dette bidra til å forklare at det er de fire gruppene som «regjerer skolen» som blir invitert videre, og ikke gruppa til Maja. Hvem som inviteres videre kan slik tolkes som et spørsmål om hvem man «vinner» mest på å være på fest sammen med, og hvem det oppfattes som et statussymbol å være i nettverket til. Det å omgås de mest populære gruppene og å la være å invitere de mindre kule kan forstås som en måte å opprettholde grensearbeidet og skillet mellom «oss» og «dem» på, slik Lamont (1992, s. 2) viser. Lamont beskriver videre at grensearbeidet fungerer som et virkemiddel for å oppnå status og sosiale fordeler (Lamont, 1992, s. 12). De mest populære russegruppene drar dermed nytte av de sosiale fordelene som oppstår som følge av grensearbeidet, i den forstand at de oftere blir invitert videre på fester enn det andre grupper blir.

4.3.3 Inflasjon i statussymboler

Flere av informantene tematiserer i likhet med mange andre i den offentlige debatten om russefeiringen, at russetiden har «gått for langt», når det kommer til blant annet pengebruk og tidsvarighet. I intervjuene er det særlig én faktor som stadig trekkes frem som avgjørende for hvorfor russetiden stadig ekspanderer i gruppemarkører som blant annet låter, gensere og busser. Russekulturen kjennetegnes av at gruppene skal «toppe» både hverandre og tidligere russekull.

(...) Det er topping, man skal toppe hverandre. Det er veldig sånn matchokultur rundt russ. Man skal alltid være bedre enn fjorårets, og de skal tro at de er best på en måte (...) Jeg tror liksom den der kulturen med å toppe folk og ha bedre buss og bedre låt og større artister sant, det bare bygger seg opp (Lars).

Det at «de kule» trekker grenser mot «de mindre kule», samtidig som mange russegrupper også ønsker nærhet til «de kule», bidrar til å belyse hvorfor russetidens praksiser vokser hurtig i omfang. Goffmans begrep om statussymboler er et formålstjenlig analytisk verktøy i denne sammenhengen. Statussymboler mister sin effekt som nettopp dette, dersom «massene» får tilgang på dem (Goffman, 1951 s. 304). Der buss, egne gensere, russelåter og logo tidligere var forbeholdt de aller kuleste gruppene, ser man i dag at dette slettes ikke er uvanlig. Det går inflasjon i statussymbolene, når stadig flere vil ha det som indikerer nærhet til de kuleste. Å ha egne gensere og logo indikerer dermed ikke lengre et skille i status, fordi nesten alle har det.

Lamont beskriver hvordan man forstår seg selv gjennom å definere hvordan man ligner og ikke ligner på andre (Lamont, 1992, s. 11). Dersom stadig flere grupper ligner på de kuleste i oppførsel og pengebruk, må altså «de kule» øke sin egen innsats på disse parameterne for å opprettholde distansen. For at de kuleste gruppene skal kunne opprettholde et «vi» mot «dem», og skille verdige fra uverdige medlemmer av et forestilt fellesskap, slik Lamont (1992, s. 2) beskriver, må grensarbeidet mot «massene» markeres gjennom flere låter, gensere og slippfester, og gjennom større fester og fetere busser. Dette medfører at det kreves enda mer innsats, penger og tid fra andre grupper for å «holde følge» med utviklingen. Grensarbeidet handler med andre ord for mange på et overordnet nivå om en kamp om å være på «rett side», og om å kvalifisere til status som kul.

4.3.4 Moralsk distansering fra de kuleste

Mens noen grupper jobber for statusen som en kul gruppe, ser andre grupper ut til å ha en mer nedlatende holdning mot de kule. Flere av informantene vektlegger at de opplever de kuleste gruppene som mindre snille. Emma er selv en del av en satsebuss, som blir sett på som en kul gruppe. Hun forteller at hun har inntrykk av at andre jevnaldrende tror hun er slemmere enn det hun opplever seg selv som, fordi hun er en del av en kul gjeng. Lars forteller at gruppa hans ser ned på A-bussene, og at han ikke kunne tenke seg å være på gruppe med «de kuleste

folka». Han vil ikke assosieres med – eller generelt sett ha noen ting å gjøre med – «sånne folk». Grappa hans har noe som fremstår som en ironisk eller humoristisk distanse til de kuleste gruppene. De ønsker å skape et mer «low-key» image, og forsøker heller å være morsomme enn tøffe.

Lamont viser hvordan moral er en viktig del av grensearbeidet (Lamont, 2000, s. 3). Mens noen av jentene på grappa til Sara trekker grenser mot de mindre kule gruppene, gjør grappa til Lars det motsatte; de trekker grenser mot de kuleste, og distanserer seg moralsk fra dem, og har behov for å signalisere at de *ikke* er som «de kuleste gutta». De ser ned på noen bestemte holdninger og praksiser som er vanlig blant satsebussene, for eksempel det å velge ut jenter for rulling, og de anser det som mer moralsk verdig å være en gruppe som «chiller».

4.3.5 Distanseringsparadokset

Flere av informantene ser altså ut til å plassere seg selv høyere moralsk enn folkene på de kuleste russegruppene. De kule får ofte skylda for at russefeiringen har «gått så langt». De fleste informantene snakker mest om andre russ som er «verre enn seg selv», og bruker mest tid på å understreke hvordan andres, og særlig de kules praksiser, bidrar til en uheldig russekultur og utenforskap.

De som startet å gå med russegensere før vi var ferdige med andreklasse, de synes jeg jo tar veldig hardt i, på en måte. Jeg synes det blir litt for mye (...) Noen går veldig, veldig hardt ut. Det blir litt for dramatisk nesten. Og så er det jo ofte de aller mest populære som kanskje ikke er de snilleste med alle andre, og er veldig ekskluderende og har vært det siden ungdomsskolen også på en måte. Så det er på en måte de typiske folkene som er i de store bussene da, vil jeg si, de som kanskje ikke er de snilleste med alle (Amalie).

Til tross for Amalies grensearbeid mot de mest populære, forteller hun likevel at hun ikke hadde hatt noe imot å være med på en buss. Grappa til Lars distanserer seg på samme måte tydelig fra «de kuleste gutta» som han ikke vil ha noe med å gjøre. Han uttrykker et ønske om at andre «kan roe seg ned». Til tross for dette vurderte han selv å være med på en buss, og grappa hans valgte å bruke 25 000 kroner på å gå «all in» på slippfesten sin, med røykmaskin, lyd- og lysanlegg, og innleide vektere. Grappa hans er dermed en del av den samme «toppekulturen», men i mindre «ekstrem» grad enn guttene på A-bussene.

Få av informantene ser ut til å reflektere over hvorvidt *de selv* bidrar til å skape den kulturen de mener det har blitt for mye av. Det å trekke grenser mot andre, og å vektlegge hva andre kulere grupper gjør som man selv *ikke* gjør, kan slik tolkes som en måte å legitimere sine egne handlinger på. Det er noe paradoksalt ved at noen av informantene trekker grenser mot gruppetyper de selv vurderte å være med i. Lamont beskriver hvordan det skapes en opplevelse av gruppetilhørighet når man opprettholder skillet mellom de som er like som en selv, og de som ikke er det (Lamont, 1992, s. 2). Distanseringsparadokset kan slik forstås som et behov for å ha *noen* å trekke grenser mot for å styrke fellesskapet i sin egen gruppe, og at fordømmene mot de kuleste og mest populære først og fremst blir uttrykt *etter* at man ikke ble en del av dem selv.

4.4 Inklusjonskriterier for deltakelse i ulike russegrupper

I analysens siste del vil jeg se nærmere på hvordan denne subjektive tilnærmingen til «de kuleste», ser ut til påvirke hvilke gruppeopptreden ulike grupper ønsker å ha, og hvordan dette kan ha innvirkning på hvilke russegrupper man kan få plass på. Som tidligere nevnt dannes russegruppene ofte med utgangspunkt i vennegjenger. Dersom man ikke har en naturlig vennegjeng, eller står med en fot i flere leire, kan man spørre om å få bli med i andres grupper. I forkant av dette kapittelet er det for nyanseringen av temaets skyld viktig å presisere at flere av informantene er med i russegrupper som ønsker å ta inn flere medlemmer, uten opptaksprøver eller «personlighetskrav». Maja startet for eksempel en åpen gruppe hvor alle som vil kan få være med. Likevel forteller hun at hun tidligere har forsøkt å få plass på en annen russegruppe, uten hell. Lars forteller at russegruppa hans har valgt å si nei til flere gutter som har spurt om å få bli med på gruppa deres. Dette gjør meg nysgjerrig på hva det er som skal til for å kvalifisere som medlem på ulike grupper.

Som vist i teorikapittelet beskriver Lamont hvordan aktører har ulike moralske standarder for hva de anser som høyt verdsatt i et sosialt hierarki (Lamont, 2000, s. 19–20). Å være en hardtarbeidende og satsende russegruppe blir ansett som prestisjefyllt for noen, og bidrar til å bevare gruppas opplevelse av selvrespekt. Andre grupper ser ned på dette, og bevarer selvrespekten ved å ikke være en satsgruppe. Slik har russegruppene i likhet med arbeiderne i Lamonts studie, ulik definisjon av hva suksess er, og hvordan det sosiale hierarkiet ser ut

(Lamont, 2000, s. 241–242). Når man signaliser gruppas identitet gjennom grensearbeid, oppstår det som Lamont viser, normer og orden innad i gruppa for hvordan man skal oppføre seg, og hvem som er verdige medlemmer av fellesskapet og ikke (Lamont, 1992, s. 2).

Sett i lys av Goffmans begrepsapparat kan vi si at det oppstår ulike normer for hvilke gruppeopptreden man skal ha, og hvilket image gruppa ønsker å vise frontstage. Guttene Lars sin gruppe valgte å ikke ta inn som medlemmer, ble utelatt fordi den ene «røyka veldig mye weed», mens han andre var «eksen til en venninne av en bekjent, som ikke var veldig hyggelig og hadde et rykte for å sloss». Disse brøt med andre ord med gruppas moralske standarder, og kategoriserte dermed ikke som verdige medlemmer av fellesskapet. Emma forteller derimot at hun vet om en jente som fikset kokain på fest til alle medlemmene på en buss, i håp om å få lov til å være med på bussen. Dette vitner altså som en helt annen norm for ønsket oppførsel enn i gruppa til Lars. Maja forteller om en gang hun ikke ble invitert videre til fest med de andre jentene hun var sammen med, fordi hun ikke drakk. Årsaken var at de andre jentene følte seg teite i møte med guttene de var invitert av, fordi Maja ikke drakk alkohol. Hun forteller også om jenter som ikke har fått være med i en gruppe fordi de er «rundbrennere». Dette tror hun skyldes at resten av gruppa kan være redde for at det dårlige ryktet skal spre seg, slik at de andre medlemmene også blir stemplet som dette.

Hvert gruppemedlem er altså en del av gruppas opptreden frontstage. Én persons oppførsel signaliserer med andre ord noe om hele gruppa. På samme måte som Sara beskriver hvordan det at noen jenter på gruppa hennes bidrar til å definere hele gruppa som kul, står man også i fare for å gjøre at resten av gruppa får et rykte de ikke ønsker, dersom man har gjort noe som ikke samsvarer med gruppas ønskede image. Man kan dermed få problemer med å komme med på en bestemt russegruppe, dersom man er eller har gjort noe som kan ødelegge gruppas image.

Når noen ikke får være med på en gruppe, kan dette dermed tolkes som et resultat av at gruppa er redd for å ta inn folk som kan ødelegge gruppeopptredenens deres, og som ikke kommer til å være dramaturgisk lojale mot de eksisterende normene innad i gruppa. For å motvirke dette, arrangerer noen russegrupper «prøvefester». Dette er en praksis hvor russegruppene inviterer folk som har søkt om plass til en fest, for å få et inntrykk av hvordan «kandidatene» er, før man stemmer over hvorvidt de skal få være en del av gruppa eller ikke.

Lars har vært med flere kompiser på slike prøvefester for å «spille dem gode» i møte med gruppa de prøver å bli en del av.

Jeg har hatt kompiser som har sendt meg melding og sagt «Kan du showe opp på den festen her, og kjenne meg, og vise at vi er kompiser, sånn at det ser ut som jeg kjenner folk på en måte, fordi jeg skal på prøvefest for den og den gruppa», liksom (...) Du er på en måte på litt sånn skuespill (...) Det er mye veldig rare ting folk gjør for å imponere. Det er liksom alt i fra å kaste stoler av taket, til å bare drikke seg ekstremt dritings, til partytriks, til damer, til alt mulig rart liksom (...) De skal jo vise resten at de er liksom toppen av verden. De testfestene er ofte litt sånn rare fordi som outsider da, så har jeg ingen peiling på om det den personen gjør er det de skal gjøre på en måte (Lars).

Prøvefestene kan altså forstås som en måte å kvalitetssikre potensielle medlemmers dramaturgiske lojalitet, og å sjekke om en persons opptreden stemmer overens med den gruppa ønsker å ha, når det gjelder blant annet væremåte. Fordi mange grupper er opptatt av å vise god stemning utad, blir det viktig at alle medlemmene kan bidra til å opprettholde dette inntrykket. Emma forteller blant annet at hun følte hun måtte være morsom når hun deltok på prøvefester for bussen hun ble en del av, og kjenner en jente som ikke kom med etter prøvefestene, nettopp fordi hun ikke ble ansett som morsom eller tok nok initiativ til å prate med folk. Selv om mange grupper ikke har prøvefester, er det en vanlig praksis at man inviterer de som vil være med på gruppa til å henge sammen en kveld, for å få et inntrykk av hvordan personene er, dersom man ikke kjenner dem så godt.

Hva som kvalifiserer som deltakelse, handler altså om hvorvidt din individuelle opptreden samsvarer med hvilken gruppeopptreden gruppa ønsker å ha. Hvilke egenskaper, holdninger eller karaktertrekk som skal til for å kvalifisere til deltakelse i russegrupper, varierer altså ut ifra hvilket image gruppa ønsker å oppnå. Det som gir grunnlag for deltakelse i én gruppe, kan med andre ord være det samme som gir grunnlag for å bli utestengt fra en annen.

5 Avsluttende diskusjon

Hvordan skal vi så forstå fellesskap innad i – og forhold mellom – russegrupper? I denne oppgaven har jeg drøftet dette i sammenheng med følgende forskningsspørsmål: (1) *Hvilke sosiale formål tjener deltakelse i en russegruppe?* (2) *Hvordan opplever russ fellesskap innad i sin egen russegruppe?* (3) *Hvordan forstår informantene sin egen russegruppe i relasjon til andre russegrupper?* (4) *Hva danner grunnlaget for medlemskap i – og utenforskap av – russegrupper?* I denne avsluttende diskusjonen ønsker jeg å samle trådende fra analysen og oppsummere de viktigste analytiske poengene i prosjektet.

5.1 Gruppedeltakelsens sosiale formål

I Vigens (2019) bacheloroppgave og Fjær et al. (2016) sin forskning på russebusser, tematiseres det hvordan russen jages vekk fra bybildet, som en samfunnsmessig årsak til *hvorfor* russegruppene og bussene oppstår. Min oppgave bidrar på et mikrososiologisk plan til å belyse *hva* fellesskapet i disse gruppene – når de først har oppstått – forsørger individet med, og hva som gjør at noen inkluderes mens andre ekskluderes fra ulike grupper.

Når det gjelder hvilke sosiale formål deltakelse i en russegruppe tjener individet med, kan vi først og fremst trekke frem garantien for at man har et sosialt sikkerhetsnett. I likhet med Fjær et al. (2016) finner jeg at det kan være vanskeligere å bli invitert på sosiale sammenkomster i russetiden dersom man ikke er en del av en gruppe. Gruppen tjener individet med et fellesskap å dyrke, en opplevelse av samhörighet og et felles mål; en god opptrappingsfase og russefeiring sammen med venner. Gjennom å trekke grenser mot andre og å definere hva man er og ikke er, forsterkes fellesskapsfølelsen i egen gruppe. På et overordnet plan handler dette om et behov for trygghet på at man er regnet med av noen, ansett som innenfor, og bekreftet som et menneske det er verd å bruke en viktig tid i livet sammen med.

Opgaven min bidrar i så måte til å belyse at man i debatten om – og kritikken mot – russefeiringen, også må ta i betraktning at det ligger et dypt menneskelige behov til grunn for gruppeorganiseringen. Nødvendigheten av å oppleve trygghet på at man hører til og å vite hvor man har «sin plass», er gjenkjennelig i alle livets faser. Det som imidlertid setter russefeiringen i en særstilling hva gjelder inkluderings- og ekskluderingsmekanismer, er at det

uttrykkes på en sjelden eksplisitt måte hvem som er innenfor og hvem som er utenfor – hvem som har navnet sitt på en genser, og hvem som ikke har det. Den uvanlig synlige definerings og avgrensningen av hvem som er med og ikke, skiller russetidens selektive utvelgelser av hvem man er i gjeng med, fra mange andre av livets gruppeorganiseringer. Grensedragningen tas dermed til et nytt nivå, og det at «alle» har en gruppe, skaper større etterspørsel og behov for å ha en definert gjeng. Fordi denne gruppedefineringen for mange har blitt viktigere enn selve avgangsmarkeringen, blir det potensielt mer enn alminnelig belastende å ikke være en del av en gruppe, dersom man gjerne skulle ønske at man hadde en. Med dette tatt i betraktning, kan vi blant annet forstå fellesskap i russegrupper som en viktig arena for samhold, tilhørighet og vennskap, men også som en måte å oppnå sosial status på, dersom man kan vise til at man er en del av en vellykket vennegjeng.

5.2 Fellesskapsopplevelsen innad i russegruppene

Fjær et al. (2016) og Levang et al. (2017) ser i sine studier på hvordan den kollektive effervesensen kan oppstå når russegrupper samles for å feste sammen, og når mennesker møtes på musikkfestival. Mitt bidrag til analysen av slike sammenkomster, er å problematisere hvorvidt denne opplevelsen er ektefølt av medlemmene som deltar i den – noe begrepet om kollektiv effervesens ikke eksplisitt tar høyde for. Slik jeg ser det i denne sammenhengen er Durkheims begrep formålstjenlig for å beskrive den *tilsynelatende* fellesskapsopplevelsen i russegruppene, men ikke dekkende nok for å forstå mange av informantene sitt ambivalente forhold til sin egen gruppe.

Som sett i analysen kan fellesskapsopplevelsen når gruppa fester sammen forstås som det jeg har kalt for en *iscenesatt kollektiv effervesens*. Dette begrepet åpner for muligheten til å forstå den kraftige effervesensopplevelsen som sosialt *forventet* og imitert, mer enn faktisk tilstedeværende. I denne oppgaven fungerer begrepet som et krysningsspunkt mellom Durkheims (1912/2001) og Goffmans (1959/1992) analytiske verktøy, som bidrar til å belyse at under den brusende og intense stemningen som en russegruppe forsørger individet med, ligger det også for mange et jag om å vise fram et vellykket fellesskap, og en slags taus enighet om å spille ut en rolle som alle vinner på. Dyrkingens og festenes rituelle handlinger er til stede, men for mange uteblir de sterke følelsene for fellesskapet, til fordel for en opplevelse av at samholdet kjennes kunstig eller oppskrytt ut. *Iscenesatt kollektiv effervesens*

belyser uoverensstemmelsen mellom intrigene mange opplever innad i gruppa, og feiringen de viser frem på sosiale medier og slippfester, som for mange ser mer ekstatisk ut enn det de opplever som tilfellet.

Dette gjør at vi må forstå fellesskap i russegrupper som mer enn samhold, tilhørighet og nære vennskapsbånd. Fellesskapet forsørger individet med et sikkerhetsnett, men mange opplever også at det stiller noen forventninger om å måtte ha det overmåte kjekt sammen, og at det skapes grobunn for frustrasjon og intriger dersom dette ikke blir innfridd. Det at mange russegrupper fremdeles holder sammen til tross for drama og uoverensstemmelser, bidrar til å understreke hva det for noen koster å være uten gruppe. Mange vil heller være en del av et dysfunksjonelt fellesskap, enn å havne alene.

5.3 To typer hierarkier

Vedrørende informantenes forståelse av sin egen russegruppe i relasjon til andre grupper, kan vi si at det eksisterer to typer hierarkier; et objektivt «kulhets»-hierarki, og et subjektivt moralsk hierarki. Det er ingen uenighet om hvem som er de kuleste, spørsmålet er om man selv synes det er kult å være kul, og om man ønsker å være en del av denne kategorien. Det kan se ut til at informantene trekker slutninger om gruppas egen posisjon i det objektive kulhets-hierarkiet basert på andres blikk på seg selv (for eksempel hvor ofte man blir invitert videre på fest), samtidig som man posisjonerer seg selv i det subjektive moralske hierarkiet, basert på sitt eget blikk de på andre grupper. Man kan for eksempel være klar over at man er en del av en mindre kul gruppe, men likevel plassere seg selv og sin gruppe som moralsk overlegen «de kuleste».

Vi kan altså forstå forholdet mellom ulike russegrupper som et statushierarki, hvor spørsmål om hvilke grupper det gir mest status å være sammen med og ikke, i noen sammenhenger er avgjørende for hvem som blir invitert på fester og ikke. Selv om russegruppa gir individet en forsikring om at man alltid har noen å være sammen med, gir ikke dette noe garanti for at gruppa deres blir invitert på fester av andre. Russetiden kan med andre ord oppleves ensom selv om man har en gruppe – dersom man opplever at andre gjenger ikke søker nærhet til eller inviterer gruppa man er en del av.

5.4 Hvem har skylda?

Når det gjelder hva som danner grunnlaget for at noen blir medlem av en gruppe og andre ikke, har vi sett at dette i stor grad handler om hvorvidt individet innehar de rette kvalifikasjonene som gjør en i stand til å representere det imaget en gruppe ønsker å fremvise. Dette bidrar til å belyse at fellesskap i russegrupper kan forstås som inkluderende for de som opprettholder den samme opptreden og moralske standarder som gruppa ønsker, men ekskluderende for de som av ulike grunner ikke kvalifiserer eller som ikke kjenner på «ekte» fellesskap i – eller tilhørighet til – gruppa. Det er viktig å presisere at den eksklusive utvelgelsen av gruppe-medlemmer, ikke bare foregår i de kule og populære gruppene. Gruppene som anser seg selv som mindre kule eller som har et mer avslappet image, kan også være selektive i avgjørelsene om hvem som skal få være med på gruppa, og ha et behov for å markere avstand til grupper og mennesker som ikke opprettholder de samme moralske standardene som en selv.

Fjær et al. (2015) finner i sin studie om seksualmoral i russetiden, en slags dobbeltmoral, hvor jenter både legitimerer en friere seksualitet og «hooke-kultur» i russetiden, samtidig som de distanserer seg moralsk fra denne typen atferd ved å vektlegge hva de selv *ikke* har gjort. En noe lignende dobbeltmoral finner jeg når det gjelder noen informanters behov for å moralsk distansere seg fra de kuleste. På den ene siden ser mange ned på og fordømmer de kules praksiser, hva gjelder for eksempel pengebruk og prøvofester. På den andre siden har flere selv vurdert å være en del av disse gruppene, og mange legitimerer at sin egen gruppe utfører lignende praksiser som de kule, bare i en mindre omfattende skala, ved å vektlegge hva de selv ikke gjør.

På denne måten kan oppgaven bidra til å nyansere bildet av hvem som får «skylda» for at russetiden har blitt «tatt ut av proporsjoner». Innledningsvis siterte jeg Henrikke Bugdø-Aarseth fra Ombud for barn og ungdom i Viken, som hevdet at «vinnerne av det sosiale spillet feirer akkurat slik de selv vil, mens de som står utenfor ikke kan velge» (Bugdø-Aarseth, 2023). De kuleste gruppene og de som er på busser, fremstilles ofte som de største pådriverne for ekskludering og utenforskap. Når vi forstår forholdet mellom russegrupper som et sosialt statussystem, ser vi at grensarbeidet gjør at noen grupper helt klart opprettholder noen sosiale fordeler, for eksempel i form av å oftere bli invitert på andre gruppers fester. Likevel; grensarbeidet og jaget etter sosial status, er gjeldene for mange – uavhengig av hvor de

plasserer seg selv på den sosiale rangstigen. Det at også medlemmene på de kuleste gruppene kan oppleve fellesskapet på gruppa som utrygt og krevende, vitner om at også de kan forstås som et «offer» for en kultur hvor man bidrar til å ekskludere andre for å selv kunne ta del i et sikkerhetsnett, og ender opp som en brikke i et spill man ikke nødvendigvis ønsker være en del av.

Samlet sett bidrar denne analysen til å belyse at russetiden for mange oppleves som en viktig og tradisjonsrik tid, hvor festing og planlegging skaper vekstvilkår for tilhørighet, inkludering, felleskapsopplevelser og vennskap. Samtidig klargjør den noen av skyggesidene gruppeorganiseringen har for alle som havner utenfor, eller som strever for å komme innenfor. Den understreker en svært interessant ambivalens, hvor mange ungdommer i kampen for tilværelsen i russegruppa utholder både intriger, konflikter og baksnakking, for å unngå å havne alene.

5.5 Videre forskning

Skolens og foresattes rolle var et tema jeg snakket med mange av informantene om i intervjuene, men som jeg på grunn av oppgavens omfang valgte å ikke vektlegge i analysen. Disse aktørene har fått kritikk i mediebildet for å engasjere seg for lite i forbindelse med russetiden, og for å ta for lite grep i den feiringen mange mener har kommet ut av kontroll. I et videre forskningsprosjekt kunne det vært interessant å se nærmere på russens opplevelser av voksenpersoners rolle, og hvordan de voksne selv oppfatter sin posisjon og sitt handlingsrom i møte med ungdommenes avgangsmarkering.

Flere av informantene tematiserer også kommersielle aktørers påvirkning på ungdommene, og hvordan disse på ulike måter bruker «belønninger» som pressmiddel for å etablere russegrupper tidlig. En mulig innfallsvinkel for fremtidig forskning er dermed å utforske grundigere på hvilke måter kommersielle aktører bidrar til sosialt og økonomisk press rettet mot ungdom i årene før russefeiringen, og hvilke praktiske betydninger dette har for gruppedannelsene.

Som vist i analysen opplever mange av jentene at det stilles harde krav til utseende dersom de vil feste sammen med tredjeklassegutten. I den forbindelse kan det være relevant å

undersøke hvorvidt det eksisterer noen kjønnsforskjeller mellom jentegrupper og guttegrupper når det gjelder utseendebasert utvelgelse av hvem som får være med på rullingene og ikke.

Referanser

- Andersen, P. L., Pedersen, W. & Bakken, A. (2017). Russetid i Oslo: Hvem deltar? Hvem feirer hardest? I J. Ljunggren (Red.), *Oslo: Ulikhetenes by* (s. 307–324). Cappelen Damm Akademisk.
- Andrews, T. & Vassenden, A. (2007). Snøballen som ikke ruller. Utvalgsproblemer i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*, 15(2), 151–162. https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2007-02-02open_in_new
- Anonym (2022, 4. mai). Jeg gruer meg til russetiden for jeg er ikke invitert i noen gruppe. *Aftenposten*. <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/rE7zm0/jeg-gruer-meg-til-russetiden-for-jeg-er-ikke-inviteret-i-noen-gruppe>
- Atkinson, P. (2015). *For Ethnography*. Sage Publications Ltd.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. Penguin Books.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. I J. G. Richardson (Red.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (s. 241–258). Greenwood Press.
- Bugdø-Aarseth, H. (2023, 16. februar). Russedebatten: - God vilje fra ministeren er ikke nok! *VG*. <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/0Q3zBM/russedebatten-god-vilje-fra-ministeren-er-ikke-nok>
- Chapsang, M. (2023, 14. mai). Russetiden viste seg å bare være en haug av feige tilskuere og motbydelige tradisjoner. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/9zM43W/russetiden-viste-seg-bare-aa-vaere-en-haug-av-feige-tilskuere-og-motbydelige-tradisjoner>
- Durkheim, E. (2001). *The Elementary Forms of the Religious Life*. (C. Cosman, Overs.). Oxford University Press. (Opprinnelig utgitt 1912).

- Fjær, E. G., Pedersen, W. & Sandberg, S. (2015). "I'm Not One of Those Girls": Boundary-Work and the Sexual Double Standard in a Liberal Hookup Context. *Gender & Society*, 29(6), 960–981. <https://doi.org/10.1177/0891243215602107>
- Fjær, E. G., Pedersen, W. & Sandberg, S. (2016). Party on wheels: mobile party spaces in the Norwegian high school graduation celebration. *The British Journal of Sociology*, 67(2), 328–345. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12189>
- Goffman, E. (1951). Symbols of class status. *The British Journal of Sociology*, 2(4), 294–304. <https://doi.org/10.2307/588083>
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig*. (K. Risvik & K. Risvik, Overs.). Pax Forlag. (Opprinnelig utgitt 1959).
- Helgesen-Eide, S. (2022, 22. april). Står opp mot ekskludering i russetiden: Emma (18) lager alternativ der alle får være med. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/nyheter/star-opp-mot-ekskludering-i-russetiden-emma-18-lager-alternativ-der-alle-far-vare-med/s/5-95-457393>
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/3.-prinsipper-for-skolens-praksis/3.1-et-inkluderende-laringsmiljo/>
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Lamont, M. (1992). *Money, Morals and Manners: The Culture of the French and American Upper-middle class*. University of Chicago Press.
- Lamont, M. (2000). *The dignity of working men: morality and the boundaries of race, class, and immigration*. Harvard University Press.

- Lamont, M. & Molnár, V. (2002). The Study of Boundaries in the Social Sciences. *Annual Review of Sociology*, 28(1), 167–195.
<https://doi.org/10.1146/annurev.soc.28.110601.141107>
- Levang, L. E., Bye, T. A., Hirrich, A., Røkkum, N. H. A., Torp, T. U. & Tjora, A. (2017). Musikkfestivalens kollektive effervesens. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 58(1), 62–83. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2017-01-03>
- Malmo, F. A. (2022, 15. mai). Russetiden er blitt ekskludering, press og mobbing. *TV2*.
https://www.tv2.no/mening_og_analyse/russetiden-er-blitt-ekskludering-press-og-mobbing/14785026/
- Materstvedt, L. J. (2018). *Vitenskap, etikk og politikk*. Fagbokforlaget.
- Merriam, S.B. & Associates. (2002). *Qualitative Research in Practice. Examples for Discussion and Analysis*. Jossey-Bass.
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa*. (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Pedersen, W. (Medvirkende). (2022a, 21. april). Er russetiden for alle? [Episode i TV-serie]. I Wangen, K. (Produksjonsleder), *Debatten*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/debatten/202204/NNFA51042122/avspiller>
- Pedersen, W. (2022b, 27. april). Russetiden synliggjør grunnleggende spenninger i samfunnet. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/QtybnGA/russetiden-synliggjoe-grunnleggende-spenninger-i-samfunnet>
- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger* (LOV-2018-06-15-38). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>
- Repstad, P. (1993). *Mellom nærhet og distanse – Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Universitetsforlaget.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative Methods for the Human Sciences*. Sage Publications.

- Sande, A. (2002). Intoxication and rite of passage to adulthood in Norway. *Contemporary Drug Problems*, 29(2), 277–303.
https://doi.org/10.1177/009145090202900204open_in_new
- Silverman, D. (2017). How was it for you? The interview Society and the irresistible rise of the (poorly analyzed) interview. *Qualitative Research*, 17(2), 144–158.
<https://doi.org/10.1177/1468794116668231>
- Skurtveit, S. & Larsen, S. (2022, 24. november). – Berre dei kuleste gruppene får vere med på russefest. *NRK*. https://www.nrk.no/vestland/elev-ar-pa-vidaregaande-bekymra_-_berre-dei-kule-gruppene-far-vere-med-pa-russefest-1.16173948
- Staunæs, D., & Søndergaard, D. M. (2005). Interview i en tangotid. I Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (Red.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (3.utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Tjora, A. (2018). *Hva er fellesskap?* Universitetsforlaget.
- Vellan, M. (2022, 23. november). Er jeg et samfunnsproblem? *Budstikka*.
https://www.budstikka.no/er-jeg-et-samfunnsproblem/o/5-55-1324210?fbclid=IwAR006sz-3z8-pByGfe_niFhTsXflLnB5N_MeA4OAApDAor8IW63vGB9pb2g
- Vigen, M. G. (2019). *Endelig russetid, men hvor skal vi feire den?* [Bachelorgrad, NTNU]. NTNU Open. <http://hdl.handle.net/11250/2613739>

Vedlegg 1: Intervjuguide ¹

Oppvarmingsspørsmål:

1. Hvor bor du?
2. Når er du russ?

Spørsmål om russetiden og russegrupper:

1. Hvordan ser du på den kommende russetiden? Hvilke forventninger har du? Hvordan tror du det kommer til å bli?
2. Opplever du at det finnes noen generelle forventninger til hvordan russetiden skal se ut? Eksempler?
3. Hvordan vil du beskrive russetidens rykte/omdømme i samfunnet/media i dag?
4. Er du med i noen russegruppe?
 - a. Hvis ja:
 - i. Hvordan og når ble du en del av den?
 - ii. Hvordan er det å være en del av russegruppe?
 - iii. Hvordan vil du beskrive fellesskapet i russegruppa?
 - iv. Hvor ofte samles dere – og hva gjør dere når dere samles?
 - v. Opplever dere at andre elever har lyst til å være med i deres gruppe? Hva er det i så fall som avgjør om disse får være med eller ikke?
 - vi. Har dere skrevet kontrakt i russegruppa? Hvorfor/hvorfor ikke? Hva inneholder i så fall den?
 - vii. I mediene har det de siste årene kommet frem flere historier om russ som opplever russegruppe-kulturen som ekskluderende. Har du noen tanker om dette? Er dette et tema dere snakker om i russegruppa deres? I så fall – hvordan?
 - viii. Hvordan tror du at russegruppen deres oppfattes av de som ikke er en del av den? Både andre russegrupper, og russ som ikke er en del av en gruppe?
 - b. Hvis nei:
 - i. Er dette noe du skulle ønske at du var en del av? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - ii. Hvordan tror du det er å være en del av en russegruppe?

¹ For informanten som allerede hadde gjennomført russetiden ble det benyttet en tilsvarende intervjuguide med spørsmål stilt i fortid.

- iii. I mediene har det de siste årene kommet frem flere historier om russ som opplever busskulturen som ekskluderende. Har du noen tanker eller erfaringer rundt dette?
5. Hva tror du er grunnen til at det dannes russegrupper?
6. Opplever du at det er noe sammenheng mellom sosial status og hvilke typer russegrupper man eventuelt er en del av?
7. Er det noe du skulle ønske var annerledes med russetiden? Er det mulig å gjøre noe med dette?
8. Hvordan opplever du at foreldre/skolen/andre voksne forholder seg til russegruppene og russefeiringen?
9. Hvis du fikk velge selv – hvordan ville du at skolen/foreldre/andre voksne skulle forholdt seg til russefeiringen?
10. Opplever du at sosiale medier har noe innvirkning på russetiden. I så fall hvordan?

Avrundings spørsmål:

1. Er det noe du selv ønsker å tilføye?

Vedlegg 2: Informasjons- og samtykkeskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Inkludering og ekskludering i russetiden»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke inkluderings- og ekskluderingsmekanismer i russetiden, med et særlig fokus på medlemskap og utenforskap av russegrupper. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målet med prosjektet er å få ny kunnskap om hvilke mekanismer som bidrar til å skape opplevelser av å være inkludert eller ekskludert av sine medruss i russetiden, og hvilke forhold ungdommer selv har til sin egen russetid. Resultatene fra prosjektet skal brukes i masteroppgaven min, som skal leveres denne våren.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU, Institutt for sosiologi og statsvitenskap er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg søker etter elever som skal være russ i 2023, og tidligere elever som var russ i 2022 eller 2021, som vil delta i dette forskningsprosjektet. Jeg ønsker å intervju mennesker med alle slags erfaringer fra russetiden – både gode og vonde, og alt midt imellom. Målet mitt er å snakke både med de som har vært/er en del av en russegruppe, og de som ikke var/er det.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du blir invitert til et intervju som varer mellom 45 og 75 minutter. Du kan selv velge passende sted for intervjuet. Opplysningene vil bli hentet inn gjennom lydopptak og notater som behandles konfidensielt.

I intervjuet vil du bli stilt spørsmål knyttet til ditt forhold til russetiden, og hvilke erfaringer og opplevelser du har knyttet til det å være russ, og til det å delta eller ikke delta i en russegruppe.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke

Samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Opplysningene om deg vil kun bli brukt til formålene som beskrives i dette skrivet. Opplysningene blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun student og prosjektansvarlig som vil ha tilgang til opplysningene. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Under transkriberingen anonymiseres opplysninger som kan identifisere deg som person. Datamaterialer lagres på institusjonens server. Etter dette slettes det eventuelle lydopptaket. Det vil ikke være noen opplysninger som kan knyttes til deg som person i den ferdige masteroppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 20. juni 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU, Institutt for sosiologi og statsvitenskap har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, ved veileder eller prosjektansvarlig:
 - Marie Harbo, tlf 95 407 722, mariehar@ntnu.no
 - Mariann Villa, tlf 986 43 839, mariann.villa@ntnu.no

- NTNUs personvernombud: Thomas Helgesen, tlf 93 079 038,
thomas.helgesen@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Mariann Villa
(Forsker/veileder)

Marie Harbo

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Inkludering og ekskludering i russetiden*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

